

RAPPORT

Deelrapport Natura 2000-gebied Haringvliet

Data-inventarisatie en procesevaluatie Natura 2000-
beheer Zuidwestelijke Delta

Klant: Rijkswaterstaat

Referentie: BH9597WATRP2207211206

Status: Definitief/2.1

Datum: 17 augustus 2022

Titel document: Deelrapport Natura 2000-gebied Haringvliet

Sub titel: Data-inventarisatie en procesevaluatie Natura 2000-beheer Zuidwestelijke Delta

Referentie: BH9597WATRP2207211206

Status: 2.1/Definitief

Datum: 17 augustus 2022

Projectnaam: BH9597 N2000 ZW Delta

Projectnummer: BH9597

Auteur(s): Chantal Posthouwer, Lucinda Rosheuvel, Sophie de Reus, Helga van der Jagt,
Robin Olde Wolbers

Opgesteld door: Royal HaskoningDHV en Bureau
Waardenburg

Gecontroleerd door: Jens Odinga, Saskia Mulder, Jeroen
Kwakkel, Edwin Kardinaal, Lucinda
Rosheuvel

Datum: 17 augustus 2022

Goedgekeurd door: Lucinda Rosheuvel

Datum: 17 augustus 2022

Classificatie

Projectgerelateerd

Behoudens andersluidende afspraken met de Opdrachtgever, mag niets uit dit document worden veeleenvoudigd of openbaar gemaakt of worden gebruikt voor een ander doel dan waarvoor het document is vervaardigd. HaskoningDHV Nederland B.V. aanvaardt geen enkele verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid voor dit document, anders dan jegens de Opdrachtgever.

Let op: dit document bevat mogelijk persoonsgegevens van medewerkers van HaskoningDHV Nederland B.V.. Voordat publicatie plaatsvindt (of anderszins openbaarmaking), dient dit document te worden geanonimiseerd of dient toestemming te worden verkregen om dit document met persoonsgegevens te publiceren. Dit hoeft niet als wet- of regelgeving anonimiseren niet toestaat.

Inhoud

1	Inleiding	1
1.1	Achtergrond	1
1.2	Doel van deze deelrapportage	1
1.3	Informatiedossier	2
1.4	Leeswijzer	2
2	Natura 2000-gebied Haringvliet	3
2.1	Kenmerken	3
2.2	Instandhoudingsdoelstellingen	3
3	Methode	5
3.1	Stap 1: Voorbereiding	5
3.2	Stap 2: Data-inventarisatie en analyse	6
3.3	Stap 3: Procesevaluatie	7
4	Resultaten data-inventarisatie	9
4.1	Menselijke activiteiten	10
4.1.1	Beschikbare data/informatie en kwaliteitsbeoordeling	10
4.1.2	Ontbrekende data/informatie en aanbevelingen	21
4.1.3	Advies Nee-lijst en nieuwe activiteiten	22
4.1.4	Geografische locatiegegevens van activiteiten	23
4.2	Instandhoudingsmaatregelen	23
4.2.1	Beschikbare data/informatie en kwaliteitsbeoordeling	23
4.3	Ecologische monitoring	27
4.3.1	Zoogdieren	28
4.3.2	Vogels	29
4.3.3	Vissen	29
4.3.4	Habitattypen	30
5	Resultaten procesevaluatie	31
5.1	Organisatie en coördinatie van de uitvoering	31
5.2	Uitvoering van instandhoudingsmaatregelen	32
5.3	Uitvoering van de monitoring	33
5.3.1	Menselijke activiteiten	33
5.3.2	Ecologische monitoring	34
5.4	Uitvoering van toezicht/naleving en handhaving	35
5.5	Uitvoering van de communicatie	36
5.6	Vergunningverlening Wnb	38

5.7	Overzicht aanbevelingen	39
6	Literatuurlijst	41

Bijlagen

A1	Benaderde partijen en personen, logboek en protocol
A2	Excel-tabellen met resultaten van data-inventarisatie
A3	Geografische locatiegegevens

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

De Zuidwestelijke Delta is het gebied waar de drie grootste rivieren van Nederland uitmonden in zee. Hier is een deltagebied ontstaan met een samenspel van getijdenstromen en zandplaten, slikken en schorren die afwisselend onder water staan en droogvallen. Zo zoeken ieder jaar vele duizenden trekvogels dit gebied op, om hier te broeden, te overwinteren of 'op te vetten' tijdens hun tocht tussen de Arctische toendra's en de Afrikaanse westkust. Tegelijkertijd staat deze deltanatuur ernstig onder druk door onder andere gebruik voor scheepvaart, zoetwatervoorziening, (schelpdier)visserij en recreatie. Verder zijn de deltawerken aangelegd voor de bescherming tegen overstromingen en hebben daarmee de natuurlijke dynamiek van de delta ingrijpend veranderd, vooral door de afdamming van zearmen.

Ten behoeve van de bescherming van de kwetsbare natuur in deze regio zijn er in totaal negen Natura 2000-gebieden aangewezen, ieder op basis van haar eigen natuurlijke karakteristieken. Deze gebieden zijn de Voordelta, Vlakte van de Raan en de Deltawateren; te weten de Oosterschelde, Westerschelde & Saefthinghe, Veerse Meer, Grevelingen, Haringvliet, Hollands Diep en Oude Maas. Voor elk Natura 2000-gebied is een apart beheerplan opgesteld, waarbij die voor de Deltawateren zijn opgesteld in samenhang met elkaar. Dat is onder meer gedaan vanwege de regionale natuurdoelstellingen (instandhoudingsdoelstellingen) voor kustbroedvogels en zeehonden. Deze soorten gebruiken immers meerdere gebieden.

Rijkswaterstaat is gestart met het proces om de beheerplannen te actualiseren. Dat gaat in verschillende fasen en voor elke fase is er een grote informatiebehoefte. Zo is er inzicht nodig in het functioneren van het beheerplan (proces) zodat geleerd wordt hoe de afspraken zijn uitgevoerd en wat werkt en wat niet. Uiteraard moet ecologisch geëvalueerd worden in hoeverre de instandhoudingsdoelen worden behaald met de bijbehorende succes- en faalfactoren. Ook is inzicht in de ontwikkelingen van de menselijke activiteiten noodzakelijk zodat eventuele relaties met de instandhoudingsdoelen gelegd kunnen worden en waar nodig gereguleerd kunnen worden in het beheerplan.

1.2 Doel van deze deelrapportage

Voor het uitvoeren van de bovengenoemde ecologische evaluatie en actualisatie van beheerplannen zijn er veel gegevens nodig. Het doel van deze deelrapportage is het geven van een overzicht van de data en informatie die nodig is voor een evaluatie van het Natura 2000-beheerplan Haringvliet. Het gaat daarbij om alle beschikbare data en informatie met betrekking tot huidige gebruiksactiviteiten, instandhoudingsmaatregelen en ecologie die specifiek en relevant zijn voor het Natura 2000-gebied Haringvliet. Ook dient helder te worden welke leemtes er zijn en eventuele aanbevelingen om deze aan te vullen. Dit rapport heeft ook als doel om de uitvoering van beheerplannen te evalueren en om hieruit lering te trekken voor de totstandkoming of actualisatie van de volgende generatie beheerplannen.

Deze deelrapportage richt zich op het Haringvliet en wordt tezamen opgeleverd met een deelrapportage voor de Vlakte van de Raan en Westerschelde & Saefthinghe. Deze Natura 2000-gebieden zijn onderdeel van een tweede fase (hierna Tranche) binnen deze opdracht en vallen daarmee onder Tranche 2. De deelrapportages voor de overige Natura 2000-gebieden van de Zuidwestelijke Delta zijn en worden in respectievelijk Tranche 1 en 3 opgeleverd.

Deze deelrapportage is onderdeel van een uiteindelijke eindrapportage voor alle (negen) Natura 2000-gebieden in de Zuidwestelijke Delta. In deze eindrapportage wordt een samenvatting gegeven van de opgehaalde informatie en de meest relevante inzichten van de procesevaluatie in de vorm van leerpunten,

conclusies en aanbevelingen per Natura 2000-gebied. Tevens zullen in deze rapportage de meest relevante overkoepelende (gebiedsoverschrijdende) thema's samengevat worden.

1.3 Informatiedossier

Bijbehorend bij deze deelrapportage is een informatiedossier. In dit dossier is alle opgehaalde data en informatie opgeslagen in een geordende mappenstructuur op Box. Box is een opslaglocatie in de cloud welke een platform biedt voor bestandsopslag en informatie-uitwisseling. Deze mappenstructuur op Box is in lijn met die van dit document. Belangrijk om te vermelden is dat de resultaten van de data-inventarisatie (opgenomen in hoofdstuk 4) een samenvatting zijn van hetgeen is opgenomen in de Excel-tabellen (waarnaar wordt verwezen in Bijlage A2). Voor details over de resultaten wordt naar deze bijlage verwezen.

1.4 Leeswijzer

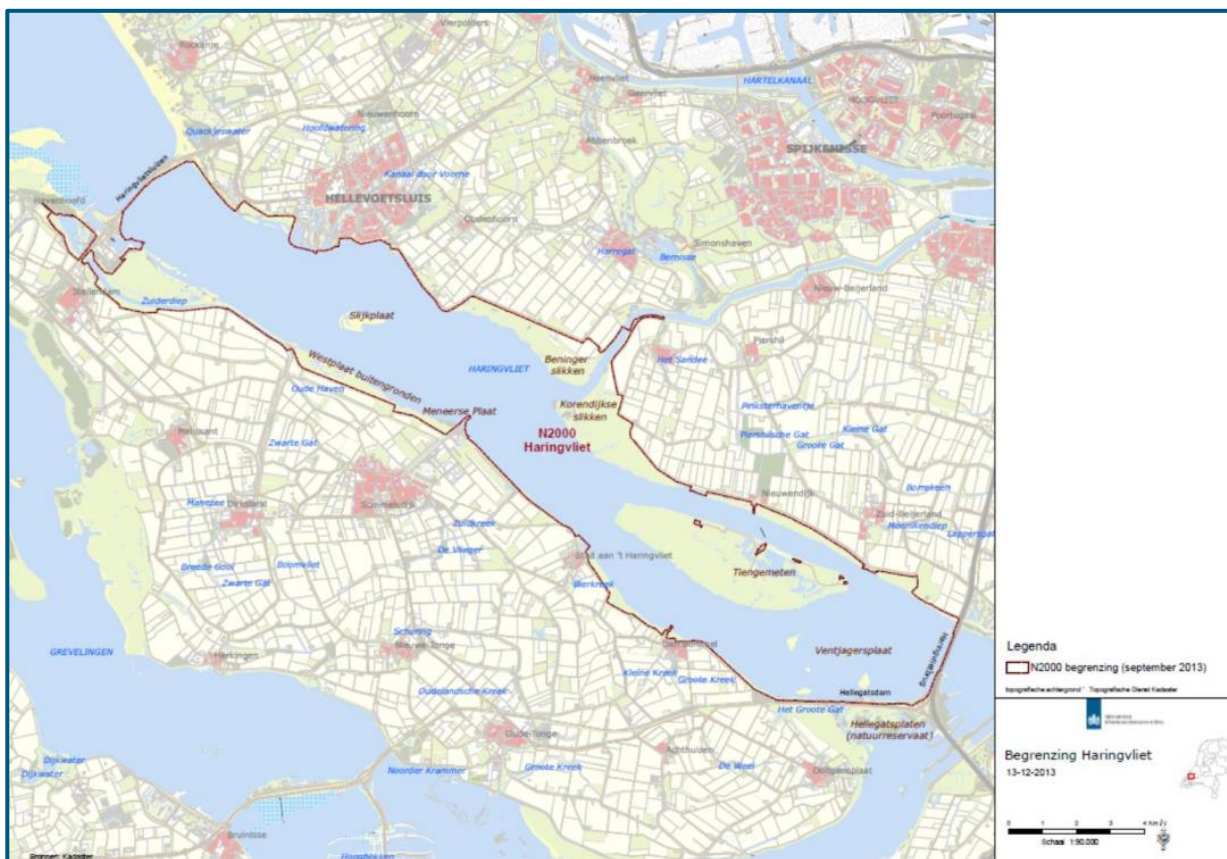
De data-inventarisatie tabellen (Excel) en procesevaluatie verslagen vormen de basis voor deze deelrapportage. Een uitgebreide uitwerking van de data-inventarisatie, inclusief bronnen, is terug te vinden in de bijbehorende Exceltabellen, zie bijlage A2. De interviewverslagen zijn omwille van privacy redenen exclusief beschikbaar voor de data-evaluatie.

Het huidige hoofdstuk (1) beschrijft de achtergrond en het doel van de opdracht die heeft geleid tot deze deelrapportage en bijbehorende informatie. Het volgende hoofdstuk (2) geeft een korte beschrijving van het Natura 2000-gebied en waarop deze is aangewezen als dusdanig. Hoofdstuk 3 beschrijft de methode die is toegepast voor het uitvoeren van deze opdracht. Hoofdstuk 4 en 5 beschrijven vervolgens de resultaten van deze opdracht, waarbij 4 zich richt op de beschikbare data en de kwaliteit hiervan ten behoeve van het evalueren van het beheerplan. Hoofdstuk 5 richt zich op de resultaten van de procesevaluatie vanuit input van de voornaamste betrokken partijen. De bijlagen A1 en A3 zijn ondersteunend aan deze rapportage en geven aanvullende details.

2 Natura 2000-gebied Haringvliet

2.1 Kenmerken

Het Natura 2000-gebied Haringvliet is een afgesloten zeearm die via een open verbinding met het Hollands Diep deel uitmaakt van de delta van Rijn en Maas (zie Figuur 2-1). Na de voltooiing van de Haringvlietsluizen in 1970 viel het getij in het voormalige brakke getijdengebied grotendeels weg. De bereikbare foerageergebieden, zoals drooggevallen slikken en oude schorren, grote visrijke wateren en binnendijkse voedselrijke graslanden en akkers, maken het een belangrijk leefgebied voor kustbroedvogels en doortrekkende en overwinterende watervogels. Samen met het Krammer-Volkerak vormt het Haringvliet onder andere het belangrijkste Nederlandse broedgebied voor de zwartkopmeeuw. Ook is het Haringvliet voor trekvogels een onmisbaar gebied als ruigebied of tussenstop om te foerageren en rusten. Voor watervogels zijn vooral de slikken en grasgorzen belangrijk. Hier verblijven grote aantallen grauwe ganzen, brandganzen en grutto's. Verder is het Haringvliet één van de belangrijkste potentiële poorten voor trekvissen (zoals elft, fint, rivierprik, zeeprik en zalm) en is het gebied belangrijk voor het voortbestaan van de Noordse woelmuis in Nederland.

Figuur 2-1. Ligging en begrenzing van het Natura 2000-gebied Haringvliet

2.2 Instandhoudingsdoelstellingen

De instandhoudingsdoelstellingen per Natura 2000-gebied zijn ervoor om de bijdrage te borgen die het gebied levert aan het op landelijk niveau realiseren van een gunstige staat van instandhouding. De instandhoudingsdoelstellingen voor de Haringvliet zijn opgenomen in het aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Haringvliet (EL&I, 2009) en hebben betrekking op habitattypen, habitatsoorten en vogelsoorten. Het

Haringvliet is aangewezen voor drie habitat(sub)typen, twee zoogdieren, zeven vissoorten, tien broedvogelsoorten en 26 niet-broedvogelsoorten.

In het Haringvliet zijn meerdere knelpunten geïdentificeerd die het realiseren van instandhoudingsdoelstellingen in de weg staan. Dit is op basis van de beschrijving van de situatie ten tijde van de start van het beheerplan. Voor een gedetailleerde beschrijving van de knelpunten wordt de lezer verwezen naar het beheerplan van het Haringvliet (Rijkswaterstaat, 2016). De knelpunten die voornamelijk optreden zijn de hinder van de afgesloten Haringvlietsluizen voor de vismigratie tussen Voordelta en de rivieren, het verdwijnen van natte rietlanden, verzoeting van het Haringvliet, het ontbreken van dynamiek en versnelde vegetatie-succesie als gevolg van de verhoogde stikstofdepositie.

Om de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken en tussentijdse verslechtering van de kwaliteit van leefgebieden en habitattypen en significante verstoring van soorten te voorkomen, zijn er instandhoudingsmaatregelen geformuleerd in het beheerplan (Rijkswaterstaat, 2016). Paragraaf 4.2 gaat in op de beschikbare data van de instandhoudingsmaatregelen die zijn uitgevoerd in de vigerende beheerplanperiode.

3 Methode

Deze data-inventarisatie en procesevaluatie vindt plaats als voorbereiding op het evalueren van het Natura 2000-beheerplan Haringvliet. Hierbij is het van belang om inzicht te krijgen of de juiste informatie en data aanwezig is voor het beoordelen van de voorwaarden, instandhoudingsmaatregelen en afspraken van het vigerende beheerplan en of de maatregelen afdoende waren om de instandhoudings-doelstellingen te bereiken. Daarnaast is het van belang om inzicht te krijgen in de successen en knelpunten bij de uitvoering van het Natura 2000-beheer om daaruit lering te trekking voor het nieuwe beheerplan.

De stappen die doorlopen zijn om de informatie op te halen bestaat uit een voorbereiding, data-inventarisatie en analyse en procesevaluatie. De voorbereidende fase bestaat uit het inzichtelijk maken van informatiehouders en belanghebbenden en hen informeren en voorbereiden over de nut en noodzaak van deze exercitie en op welke manier gegevens worden gebruikt. De data-inventarisatie en analyse bestaan uit het ophalen van data over menselijke activiteiten, instandhoudingsmaatregelen en ecologische monitoringsgegevens. Na inventarisatie vindt er een beoordeling van de kwaliteit van de data plaats in relatie tot de evaluatie van het Natura 2000-beheerplan. De procesevaluatie is erop gericht om de belangrijkste knelpunten en mogelijke oplossingsrichtingen te achterhalen voor de afzonderlijke onderdelen van uitvoering van het beheerplan. De uitgevoerde stappen worden in de onderstaande paragrafen verder toegelicht.

3.1 Stap 1: Voorbereiding

Overzicht van informatiehouders en benodigde informatie

Ter voorbereiding op de data-inventarisatie en procesevaluatie is een overzicht gemaakt van alle benodigde informatie, informatiehouders en te betrekken belanghebbenden per Natura 2000-gebied. Dit betreft het op een overzichtelijke manier in beeld brengen van bestaande menselijke activiteiten in het gebied, voorwaarden, mitigerende- en instandhoudingsmaatregelen, handhaving en ecologische monitoringsgegevens. Dit overzicht is gestructureerd per type (gebruiks-)activiteit (inclusief categorieën ten behoeve van de mate van regulering) per Natura 2000-gebied en is verzameld voor alle gebieden in deze tranche.

Uit ervaringen met eerdere data-inventarisaties en evaluaties van Natura 2000-beheerplannen is gebleken dat de registratie en kennis van data en informatie veelal versnipperd is over meerdere partijen, systemen en procedures. Daarom dient deze stap als voorbereiding op de daadwerkelijke data-inventarisatie, waarbij alle relevante partijen, contacten en informatiesystemen per informatieonderdeel in beeld gebracht zijn.

Voor een efficiënte samenstelling van deze overzichten is de volgende werkwijze gehanteerd:

1. **Creëren van structuur/format in overzichten.** Als basis is hiervoor het format gebruikt van de Excel-tabellen zoals aangeleverd in de uitdraag en zijn waar mogelijk verbeterd.
2. **Bepalen van benodigde informatie per informatietype.** Om de benodigde informatie te bepalen zijn de beheerplannen en uitvoeringsplannen doorgenomen.
3. **Aanvullen van tabellen met contactgegevens** van informatiehouders en belanghebbenden. Dit is inclusief het bepalen van de contactpersonen die geïnterviewd worden. Deze zijn bepaald in afstemming met input van RWS, provincies en omgevingsdiensten.
4. **Review** van tabellen met correcties en/of aanvullingen door **RWS** en de **regiegroep ZW Delta**.

Het resultaat van deze stap is een volledig overzicht van alle menselijke activiteiten, instandhoudingsmaatregelen en ecologische monitoringsactiviteiten per gebied, met een indicatie voor welke informatie benodigd is en waar deze benodigde informatie op berust.

Informereren van informatiehouders en informatieverzoek

Via een tweetal door RWS georganiseerde informatiebijeenkomsten zijn alle belanghebbenden bij de Natura 2000-beheerplannen geïnformeerd over het proces om te komen tot nieuwe beheerplannen inclusief tussentijdse verlenging van beheerplannen. In deze informatiebijeenkomsten is tevens deze opdracht geïntroduceerd en zijn belanghebbenden voorbereid op de komende informatieverzoeken. In aanvulling op deze informatiebijeenkomsten zijn de partijen, welke in de voorgaande stap zijn benoemd, via een algemene email benaderd over nut en noodzaak van dit project en hoe de gegevens gebruikt gaan worden.

3.2 Stap 2: Data-inventarisatie en analyse

Data-inventarisatie

Aansluitend op de voorbereidende activiteit is gestart met de data-inventarisatie van menselijke activiteiten, instandhoudingsmaatregelen en ecologische gegevens. Voor een efficiënte en gerichte uitvoering is de volgende werkwijze gehanteerd:

1. **Verzamelen van reeds beschikbare informatie.** RWS en provincies hebben gegevens beschikbaar (in de vorm van bijvoorbeeld rapporten, verslagen, Excel-bestanden) die als eerste verzameld zijn. Zo zijn er ook GIS-kaarten beschikbaar welke in vele gevallen een update nodig hebben.
2. **Analyseren van beschikbare en ontbrekende informatie.** De beschikbare informatie is geanalyseerd en beoordeeld op volledigheid. Zo kan er voor sommige informatietypen en/of onderdelen daarvan informatie ontbreken (bijvoorbeeld ontbrekende data voor bepaalde periodes, ontbrekende data voor bepaalde locaties, et cetera). In de overzichtstabel wordt met een label en een kleurcode aangegeven of de informatie volledig is, gedeeltelijk aanwezig is of niet.
3. Hierna heeft een **concrete en gerichte benadering van informatiehouders** plaatsgevonden. Hierbij zijn informatiehouders geïnformeerd over de beschikbare informatie en is hen gericht gevraagd om de nog ontbrekende informatie waar mogelijk aan te leveren. Op deze manier is voorkomen dat informatiehouders zijn 'overvraagd'. Het benaderen van informatiehouders heeft via email, telefoon en andere digitale middelen plaatsgevonden. Wanneer informatiehouders niet of niet tijdig gereageerd hebben is er gehandeld volgens het protocol in Bijlage A1.

Ja
Gedeeltelijk
Niet

Alle ontvangen data en informatie is gestructureerd opgeslagen in mappen op Box en verwerkt in de aangemaakte overzichten/tabellen (zie ook 1.3 Informatiedossier). Ook de beschikbare geografische locatiegegevens (GIS-data) zijn opgeslagen op Box (zie ook Bijlage A3).

Analyse

De ontvangen informatie is vervolgens geanalyseerd op kwaliteit en bruikbaarheid voor een ecologische evaluatie. Hierbij zijn de volgende criteria gehanteerd (wanneer relevant):

- Informatie dekt de beheerplanperiode tot heden (2016-2021).
- Informatie dekt het gehele oppervlak/gebied van het Natura 2000-gebied (en wanneer relevant de nabije omgeving van het Natura 2000-gebied) of het relevante deel hiervan.
- Er is af te leiden of er wijzigingen zijn van de activiteit (in ruimte, tijd, omvang en intensiteit), of wijzigingen in relevante aspecten van te onderzoeken soorten (bijvoorbeeld wijzigingen in aantal broedgevallen van vogels) om te bepalen of de data (reeksen) met elkaar te vergelijken zijn.
- Er is af te leiden of voorwaarden, voorschriften en/of mitigerende maatregelen worden nageleefd.

Voldoende
Matig
Onvoldoende

- Er is informatie over de T0-situatie bij soorten en/of habitattypen.
- De monitoring is uitgevoerd conform het monitoringsplan.
- De informatie of data zijn van voldoende kwantiteit en kwaliteit om een goede inschatting van het doelbereik (in vergelijking met de doelstelling in het aanwijzingsbesluit) te maken.
- De informatie is voldoende voor het beoordelen van de instandhoudingsdoelen (populatie, omvang- & kwaliteit leefgebied).

In het geval van (nog steeds) ontbrekende informatie of informatie van onvoldoende kwaliteit zijn de informatiehouders nogmaals gevraagd deze input aan te vullen of indien niet mogelijk, is input gevraagd voor de benodigde stappen om de benodigde informatie alsnog te verkrijgen of verbeteren. De omissies in essentiële data zijn in beeld gebracht en hiervoor is aangegeven wat hiervan de gevolgen zijn voor de uiteindelijke evaluatie. Deze analyse betreft een kwalitatieve en geen kwantitatieve analyse.

Het resultaat van deze stap is een gestructureerd dossier met verzamelde data en informatie per Natura 2000-gebied, inclusief kwaliteitsbeoordeling. De aanvullende menselijke activiteiten en wijzigingen op bestaande activiteiten zijn per gebied beschreven, inclusief benodigde stappen om de benodigde informatie te vergaren.

3.3 Stap 3: Procesevaluatie

De procesevaluatie is erop gericht om de belangrijkste knelpunten en mogelijke oplossingsrichtingen te achterhalen voor de afzonderlijke onderdelen van uitvoering van de beheerplannen per gebied (te weten, organisatie en coördinatie van de uitvoering, uitvoering van inrichting-, herstel, - en beheermaatregelen, uitvoering van toezicht/naleving en handhaving, uitvoering van de communicatie en uitvoering van de monitoring van menselijke activiteiten en ecologische monitoring). Uiteindelijk is deze procesevaluatie erop gericht om de uitvoering van beheerplannen te evalueren en om hieruit lering te trekken voor de totstandkoming of actualisatie van de volgende generatie beheerplannen.

Deze procesevaluatie bestaat uit de volgende trapsgewijze aanpak:

1. **Individuele interviews** met gerichte vragen met de belangrijkste partijen, zoals provincies, LNV, terreinbeheerders en eventueel indien nodig, bepaalde belangenorganisaties (zoals Vogelbescherming, sport- en beroepsvisserij en kitesurfvereniging). De te interviewen partijen zijn bepaald op basis van een analyse van de data (op beschikbaarheid en kwaliteit) en in afstemming met RWS. In deze interviews is gezamenlijk in beeld gebracht:
  - a. Welk deel van de gevraagde informatie beschikbaar is voor de evaluatie.
  - b. Welk deel van de gevraagde informatie niet beschikbaar is voor de evaluatie, wat daarvan de oorzaken zijn, wat dit betekent voor de evaluatie en wat de mogelijkheden zijn om desondanks tot een goede evaluatie te komen.
  - c. Welke successen en belemmeringen zijn ervaren in de uitvoering van het beheer. Of en hoe eventuele belemmeringen kunnen worden verholpen (bijvoorbeeld via een vervolgesprek met betrokken partijen). En of de geïnterviewde bereid is om successen en belemmeringen te delen, zodat andere betrokkenen daarvan kunnen leren. Specifieke vragen kunnen zijn:
    - i. In hoeverre worden de N2000 regels (bijv. Toegangsbeperkingsbesluiten) nageleefd dan wel overtreden?
    - ii. Zijn de regels handhaafbaar? Zo niet, waardoor komt dat?
    - iii. Wie zijn de overtreders of om welke activiteiten gaat het (bijv. visserij, schelpdierrapen, kitesurfen, betreden gesloten buitendijkse paden enz.)?

- iv. Wat is hiervan de reden (bijv. ontbreken verbodsborden, markeringen, informatie, negeren regels)?
  - v. Is de regelgeving voldoende duidelijk?
  - vi. Indien onvoldoende duidelijk; wat kan er aangepast worden om de regels duidelijker en/of beter handhaafbaar te maken?
  - d. Vergelijking van het beschreven proces in het beheerplan, de uitvoeringsplan(nen) en de uitwerking in de praktijk.
  - e. Beschrijving op basis van interviews welke aspecten in de praktijk goed werkten en welke aspecten verbeterd kunnen worden en hoe dat zou kunnen.
  - f. Aanbevelingen voor de organisatie en coördinatie van de uitvoering.
  - g. Hoe de geïnterviewde op de hoogte gehouden wil worden.
  - h. Of er nog partijen of personen zijn die aanvullend zouden moeten worden betrokken.
  - i. Of er onderwerpen zijn die aanvullend op deze evaluatie zouden moeten worden besproken.
2. **Kleine werksessies of verdiepende gesprekken** tussen/met bepaalde belanghebbenden. De werksessies waren bedoeld als er geconstateerd werd dat bepaalde belanghebbenden van elkaar kunnen leren of juist samen kunnen optrekken in oplossingsrichtingen. Dit zijn eventueel gebied overschrijdende sessies waarbij lering getrokken is uit de positieve uitvoering van beheerplannen in het ene gebied en als mogelijke oplossingsrichting meegenomen kan worden voor knelpunten in een ander gebied. Voor Haringvliet zijn geen werksessies gehouden aangezien deze niet nodig zijn geacht.

Alle benaderde partijen en afgenomen interviews en gesprekken zijn vastgelegd in een logboek (zie Bijlage A1). Van de afgenomen interviews zijn gespreksverslagen gemaakt welke gestructureerd zijn opgeslagen op Box conform de beschrijving in 1.3 Informatiedossier.

4 Resultaten data-inventarisatie

In dit hoofdstuk is een overzicht opgenomen van de beschikbare informatie met betrekking tot menselijke activiteiten, maatregelen en ecologische monitoring. Per onderdeel is aangegeven welke informatie ontbreekt en op welke manier deze informatie in de toekomst mogelijk verkregen kan worden. De informatie is conform de structuur in dit document opgeslagen op Box (zie ook 1.3 Informatiedossier). **De onderstaande resultaten zijn een samenvatting van hetgeen is opgenomen in Bijlage A2. Voor details wordt de lezer naar deze bijlage verwezen.**

In Tabel 4-1 is een overzicht opgenomen van het aantal benaderde personen en het aantal contactmomenten per organisatie voor een inventarisatie van gegevens met betrekking tot de menselijke activiteiten, instandhoudingsmaatregelen en ecologische monitoring in de Haringvliet. Het aantal contactmomenten is gebaseerd op het logboek (bijlage A1). In het logboek staat weergegeven van welke organisatie een contactpersoon is en over welk onderwerp de contactpersoon is benaderd. Naast de contactmomenten die zijn opgenomen in het logboek, hebben er ook losse contactmoment plaatsgevonden in de vorm van telefonisch contact of mailverkeer, die niet zijn opgenomen in het logboek.

Tabel 4-1. Overzicht van het aantal benaderde personen en contactmomenten per organisatie en per onderdeel (menselijke activiteiten, maatregelen en ecologische monitoring).

Organisatie	Aantal benaderde personen	Aantal contactmomenten
Menselijke activiteiten		
RWS	2	5
Provincie Zuid-Holland	1	4
LNV	2	1
Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (OZHZ)	1	4
Waterschap Hollandse Delta	6	8
Watersportvereniging	1	4
Kitesurfvereniging	1	4
Sportvisserijvereniging/Sportvisserij Nederland	3	7
Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)	2	5
Staatsbosbeheer	1	3
Faunabeheereenheid	2	9
Maatregelen		
Provincie Zuid-Holland	1	1
RWS	2	2
Waterschap Hollandse Delta	3	1
Staatsbosbeheer	1	1
Natuurmonumenten	5	4
Ecologische monitoring		
Staatsbosbeheer	3	4
Vogelbescherming	1	1
Sandvicencis	1	1
Stichting RAVON	2	3
Provincie Zuid-Holland	1	4
Zoogdiervereniging	2	2
Wageningen Marine Research (WMR)	1	2
Waterschap Hollandse Delta	2	4

4.1 Menselijke activiteiten

Menselijke activiteiten zijn in het beheerplan ingedeeld in de volgende typen activiteiten:

- Categorie 1 - Vrijgestelde activiteiten zonder specifieke voorwaarden.
- Categorie 2 - Vrijgestelde activiteiten met specifieke voorwaarden.
- Categorie 3 - Activiteiten die (afzonderlijk) vergunningsplichtig blijven.
- Categorie 4 - Niet-Wnb-vergunningsplichtig activiteiten, wel mitigatie vereist.
- Ontheffingen in het kader van de Wnb soortbescherming zijn niet meegenomen in de data-inventarisatie, zoals afgesproken met de opdrachtgever¹.

In het Haringvliet zijn geen activiteiten die onder categorie 1 vallen, ook wel de 'nee-lijst' genoemd. De menselijke activiteiten betreffen activiteiten die vallen onder categorie 2, 3 en 4.

4.1.1 Beschikbare data/informatie en kwaliteitsbeoordeling

4.1.1.1 Civiele activiteiten

In het Haringvliet vinden er diverse civiele en andere economische activiteiten plaats waarvan significante effecten op de instandhoudingsdoelstellingen niet op voorhand kunnen worden uitgesloten. In Tabel 4-2 zijn de verschillende vormen van civiele activiteiten en economisch gebruik weergegeven en wordt inzicht gegeven in de beschikbaarheid van informatie en of deze informatie voldoende is voor een ecologische evaluatie van het beheerplan. De activiteiten en beoordeling worden toegelicht in de onderstaande paragrafen. De nummering in deze tabel komt overeen met de mappenstructuur en bestandslocaties op Box.

Tabel 4-2. Overzicht van beoordeling van informatie over menselijke (civiele) activiteiten. Informatie is beoordeeld op basis van de volgende criteria; beschikbaarheid van informatie, in hoeverre deze de beheerplanperiode dekt, of er wijzigingen zijn (in ruimte, tijd, omvang en intensiteit), of de voorwaarden, voorschriften en/of mitigerende maatregelen worden nageleefd; A: informatie is beschikbaar en is voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, B: informatie is beschikbaar, maar is gedeeltelijk voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, C: geen informatie beschikbaar of onvoldoende voor een evaluatie van het beheerplan.

Nr	Civiele activiteiten	Informatiehouder	Cat	Beschikbaarheid	Kwaliteit van informatie			
					Dekt beheerplan periode	Dekt gebied	Wijzigingen	Naleving Voorwaarden
1	Bestaande lozingen	RWS WNZ	2	B	A	A	A	A
2	Baggeren en storten	RWS WNZ	2	A	A	A	A	A
3	Chemische onkruidbestrijding	OZHZ	2	B	A	A	A	B
4	Burgerluchtvaart en recreatief vliegverkeer	Vliegveld Midden-Zeeland en Breda International Airport	2	B	B	B	B	B
5	Inspectie- en monitoringvluchten overheden	RWS WNZ	2	A	A	A	A	A

¹Ontheffingen in het kader van de soortenbescherming zijn in deze inventarisatie niet meegenomen omdat het bij deze inventarisatie gaat om de gebiedenbescherming in het kader van de Wnb. In het beheerplan zijn ontheffingen in het kader van soortenbescherming ook niet opgenomen.

6	Onderzoek & monitoring ten behoeve van de overheid of terreinbeherende natuurbeschermingsorganisatie	RWS WNZ, SBB en de OZHZ	2	A	A	A	A	A
7	Muskusratten- en beverrattenbestrijding	Waterschap Scheldestromen	2	A	A	A	A	A
8	Jacht in het Haringvliet	Faunabeheereenheid Zuid-Holland	2	A	A	A	A	A
9	Jacht en schadebestrijding van konijnen op dijken direct grenzend aan het Haringvliet	Faunabeheereenheid Zuid-Holland	2	A	A	A	A	A
10	Zoeken, rapen en behandelen van eieren van ganzen in het Haringvliet	Faunabeheereenheid Zuid-Holland	2	B	A	A	B	A
11	Vangen en naderhand doden van ruiende ganzen in het Haringvliet	Faunabeheereenheid Zuid-Holland	2	B	A	A	B	B
12	Vangen van verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen in het Haringvliet	Faunabeheereenheid Zuid-Holland	2	A	A	A	A	A
13	Regulier dijkbeheer en -onderhoud door het Waterschap	Waterschap Hollandse Delta	2	A	A	A	A	A

Bestaande lozings

Dit is een categorie 2 activiteit. Informatie over bestaande lozings is opgevraagd bij Rijkswaterstaat.

Bestaande lozings in het Haringvliet kunnen worden vrijgesteld van de Wnb-vergunningplicht. Dit onder de voorwaarde dat degene die loost de voorwaarden naleeft die bij, of krachtens de Waterwet gelden (vergunning en/of algemene regels). En dat dit bij eventuele inspecties kan worden aangetoond.

Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- In totaal zijn er 11 lozingspunten in het Haringvliet. Vier van deze lozingspunten hebben een emissieregistratie. Er zijn geen nieuwe vergunningen afgegeven in deze beheerplanperiode. Hoeveel water er geloosd wordt is niet precies duidelijk. Het lozingspunt ter hoogte van Middelharnis heeft een emissieregistratie capaciteit van 5.000-100.000 m³/dag, het lozingspunt ten zuiden van Zuidland 5.000-100.00 m³/dag en het lozingspunt ten zuiden daarvan 250-2.000 m³/dag. Het lozingspunt ten noordwesten van Den Bommel emissieregistratie capaciteit van 2.000-5.000 m³/dag. De overige lozingspunten hebben geen emissieregistratie.
- De locatie van lozingspunten zijn aangegeven in het beheerplan.
- Tijdens toetsingen/monsternamen van afvalwaterlozingspunten van de organisaties die in de jaarprogramma's zijn opgenomen hebben er geen overschrijdingen plaatsgevonden van de vergunningsnormen. Zover er inzicht is in deze data hebben deze organisaties de voorwaarden naar behoren nageleefd.

Op basis van de aangeleverde informatie is er deels een ecologische evaluatie mogelijk.

Baggeren en storten

Dit is een categorie 2 activiteit. Er hebben tijdens de beheerplanperiode geen baggeractiviteiten in het Haringvliet plaatsgevonden.

Chemische onkruidbestrijding

Dit is een categorie 2 activiteit. In het Haringvliet vindt chemische onkruidbestrijding plaats op enkele grasgorzen die in agrarisch (mede)gebruik zijn. Informatie over chemische onkruidbestrijding is opgevraagd bij de OZHZ.

Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- Voorafgaand aan de bestrijding wordt dit gemeld bij de OZHZ via een meldingsformulier (periode van bestrijding en locatie worden vermeld). Deze informatie wordt geregistreerd en is opgevraagd bij de OZHZ. De gegevens zijn niet ontvangen.
- Er is dit jaar een melding gedaan door een particulier bedrijf dat buitendijks tussen de SBB-gebieden opereert. Vorig jaar zijn er drie meldingen van chemische onkruidbestrijding binnengekomen bij de OZHZ. De afgelopen jaren is deze activiteit behoorlijk afgenomen.
- Deze activiteit vindt eigenlijk alleen plaats bij de Westplaat buitengronden (particulier bezit).
- De voorwaarden worden over het algemeen nageleefd. Vijf jaar geleden heeft een overtreding plaatsgevonden door gebruik van een niet toegestaan middel. In het verleden waren er veel overtredingen. Vanwege veel controle en processen-verbaal, is er nu vrijwel geen sprake van overtredingen meer. Afgelopen jaar zijn er geen overtredingen geconstateerd.

Op basis van de aangeleverde informatie is er deels een ecologische evaluatie mogelijk.

Burgerluchtvaart en recreatief vliegverkeer

Dit is een categorie 2 activiteit. Deze activiteit heeft voornamelijk betrekking op kleine vliegtuigen, zweefvliegtuigen, helikopters en luchtballonnen. Er geldt een minimale vlieghoogte van 300 meter.

Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- Op de website van het CBS staan voor de kleine vliegvelden het aantal vliegbewegingen weergegeven. Dit is sinds 2018 bijgehouden. Over 2018 is er alleen een totaaloverzicht. Over 2019 is informatie beschikbaar per kwartaal en over 2020 en 2021 per maand. De vliegvelden Seppe en Midden-Zeeland liggen het dichtst bij het Haringvliet. Voor deze vliegvelden is het aantal vliegbewegingen per jaar weergegeven in onderstaande tabel. Dit betekent niet per definitie dat de vliegtuigen ook over het Haringvliet zijn gevlogen. De OZHZ geeft aan dat het meevalt hoe vaak er over het Haringvliet gevlogen wordt. Dit is niet dagelijks.
- Over het algemeen wordt er goed aan de voorwaarden voldaan, soms wordt er echter te laag gevlogen. Dit gebeurt een enkele keer. Dit is lastig te handhaven, want er moet vanaf de grond worden ingeschat hoe hoog er gevlogen wordt en dan moet het nummer van het vliegtuig bepaald worden en aan de hand van dit nummer, de piloot worden opgezocht.
- Er is een toename te zien in omvang/intensiteit. Er zijn meer vliegtuigbewegingen sinds 2018. Omdat dit vliegbewegingen zijn van de vliegvelden Midden-Zeeland en Seppe is niet bekend of ze ook echt over het Haringvliet vliegen, dus het is lastig te zeggen of er een verandering in ruimte of intensiteit is met effecten op instandhoudingsdoelen.

Tabel 4-3. Jaarlijks aantal vliegbewegingen van en naar vliegveld Seppe en Midden-Zeeland.

Vliegveld	Seppe	Midden-Zeeland
2018	41.009	25.464
2019	42.872	27.747
2020	37.177	27.722
2021	46.044	32.256

Op basis van de aangeleverde informatie is er deels een ecologische evaluatie mogelijk.

Inspectie- en monitoringvluchten overheden

Dit is een categorie 2 activiteit. Diverse diensten van Rijkswaterstaat, provincies en Nationale Politie, landelijke eenheid, Dienst infra voeren inspectie- en monitoringvluchten uit boven Natura 2000-gebieden of geven opdracht aan derden voor het uitvoeren hiervan. Hierbij geldt dat als men zich aan de minimale vlieghoogte van 300 meter houdt en het broedseizoen en de gevoelige winterperiode voor vogels worden ontzien met laagvliegen, deze vluchten mogen zonder vergunning uitgevoerd worden.

Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- Er wordt 14 keer per jaar over de gehele WNZ gevlogen, met focus op de wateren.
- Deze vinden het gehele jaar plaats, ongeveer maandelijks.
- De piloot is goed op de hoogte van de voorwaarden.
- Er wordt niet afgeweken van de minimale vlieghoogte.
- In de afgelopen beheerplanperiode was er geen sprake van een toe- of afname van deze activiteit.

Op basis van de beschikbare informatie is een ecologische evaluatie mogelijk.

Onderzoek & monitoring voor de overheid of terreinbeherende natuurbeschermingsorganisatie

Dit is een categorie 2 activiteit. Voor monitoring- en onderzoeksactiviteiten (regulier) gaat het om activiteiten zoals het inventariseren van bodemdieren, vis- en schelpdieronderzoek, (broed)vogeltellingen, zoogdieronderzoek, vegetatieonderzoek en meer algemeen onderzoek naar flora en fauna en standplaatsfactoren. Deze activiteiten vallen onder het programma Monitoring Waterstaatkundige Toestand des Lands (MWTL). De TBO's voeren de watervogeltellingen uit en rapporteren dit aan Sovon.

Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- Informatie over de MWTL monitoring- en onderzoeksactiviteiten zoals locatie, datum en type onderzoek is te vinden op Waterinfo Extra².
- Informatie over watervogels is te vinden op de website van Sovon³.
- Informatie over overtredingen van de voorwaarden zijn op te vragen bij de OZHZ. De OZHZ geeft aan geen overtredingen te constateren.
- In de afgelopen beheerplanperiode was er geen sprake van een toe- of afname van deze activiteit.

Aangezien er voldoende informatie beschikbaar is over de locatie, aard, periode en deels over de naleving van de voorwaarden van deze activiteit, kan er met betrekking tot dit onderwerp een ecologische evaluatie worden uitgevoerd.

Muskusratten- en beverrattenbestrijding

Dit is een categorie 2 activiteit. De data over muskusrattenbestrijding zijn opgevraagd bij het waterschap. Sinds 1984 vinden er landelijke registraties plaats van de vangsten van muskus- en beverrat.

Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- Gegevens over de gehele beheerplanperiode zijn ontvangen
- Sinds 1 januari 2022 wordt er gewerkt met een nieuw landelijk systeem waarin alle bestrijdingsorganisaties de vangsten en bijvangst registreren. Er worden alleen dode bijvangsten geregistreerd. Daarnaast worden ook het gemonitord gebied, de vanglocaties en de vangmiddelen geregistreerd. Het is mogelijk om vanuit het landelijke systeem te rapporteren.

² <https://waterinfo-extra.rws.nl/monitoring/>

³ <https://www.sovon.nl/nl/watervogels>

- Sinds het jaar 2000 is het aantal landelijke vangsten van muskusratten sterk afgenomen. Ook in het Haringvliet is het aantal afgenomen. Hierdoor is de bestrijding ook afgenomen.
- Indien het, naar aanleiding van een melding of vermoeden van de aanwezigheid van muskusratten, gedurende het broedseizoen toch noodzakelijk is het gebied te betreden, gebeurt dit in overleg met de terreinbeheerder.
- De OZHZ geeft aan dat er in het kader van deze activiteit geen overtredingen plaatsvinden. Natuurmonumenten geeft aan dat betreding van hun gebieden door muskusrattenbestrijders in het verleden niet altijd goed ging. De bestrijders betreden gebieden met quads en kunnen hierdoor kwetsbare natuurwaarden aantasten en/of verstoren. Inmiddels is het contact tussen natuurmonumenten en de muskusrattenbestrijders goed en zijn er goede afspraken gemaakt. Er wordt rekening gehouden met het algemene broedseizoen. Het broedseizoen van zeearend begint echter in november-december. Dit is juist een geschikte periode van bestrijding. Om verstoring zoveel mogelijk te beperken zijn er afspraken gemaakt tussen natuurmonumenten en de muskusrattenbestrijding.

Met de beschikbare informatie kan een ecologische evaluatie worden uitgevoerd.

Jacht in het Haringvliet

Dit is een categorie 2 activiteit. Er heeft tijdens de beheerplanperiode geen reguliere jacht plaatsgevonden in het Haringvliet.

Jacht en schadebestrijding van konijnen op dijken direct grenzend aan het Haringvliet

Dit is een categorie 2 activiteit. Er heeft tijdens de beheerplanperiode geen jacht op konijnen plaatsgevonden bij het Haringvliet. Hierover zijn jaarrapportages beschikbaar van 2016 t/m 2020.

Zoeken, rapen en behandelen van eieren van ganzen in het Haringvliet

Dit is een categorie 2 activiteit. Informatie over deze activiteit is opgevraagd bij de Faunabeheereenheid Zuid-Holland en de OZHZ. Hierover zijn jaarrapportages beschikbaar van 2016 tot en met 2020.

Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- De gedragscodes worden nageleefd. De maatregelen worden benoemd in de jaarrapportages. Dit wordt gehandhaafd. De OZHZ geeft aan dat er geen overtredingen zijn gesignaleerd.
- De periode waarin eieren geraapt worden is grofweg van eind januari tot begin april.
- De faunabeheereenheid heeft aangeleverd hoeveel nesten en eieren van brandgans en grauwe gans er in 2016 tot en met 2021 zijn behandeld in het Haringvliet. Dit is weergegeven in onderstaande tabel.

Op basis van de aangeleverde informatie is een ecologische evaluatie mogelijk.

Tabel 4-4. Aantal behandelde eieren en nesten van brandgans en grauwe gans in het Haringvliet.

	Eieren	Nesten	Eieren	Nesten
2016	-	-	784	121
2017	6.700	1.675	305	61
2018	-	-	402	64
2019	-	-	528*	86

2021	2.117	425	320	49
------	-------	-----	-----	----

* In 2019 is alleen het aantal behandelde nesten van grauwe gans genoteerd. Het aantal eieren is berekend door het gemiddelde te nemen van het aantal eieren per nest van grauwe gans in de overige jaren.

Vangen en naderhand doden van ruiende ganzen in het Haringvliet

Dit is een categorie 2 activiteit. Deze activiteit heeft tijdens de beheerplanperiode niet plaatsgevonden. Hierover zijn jaarrapportages beschikbaar van 2016 t/m 2020.

Vangen van verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen in het Haringvliet

Dit is een categorie 2 activiteit. Deze activiteit heeft tijdens de beheerplanperiode niet plaatsgevonden. Hierover zijn jaarrapportages beschikbaar van 2016 t/m 2020.

Regulier dijkbeheer en -onderhoud door het waterschap Scheldestromen

Dit is een categorie 2 activiteit. Over regulier beheer en onderhoud van de waterkeringen, het watersysteem en de kunstwerken is data opgevraagd bij Waterschap Hollandse Delta.

Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- De staat van waterkeringen wordt twee keer per jaar geïnspecteerd (in het voorjaar en najaar). Schade wordt gerepareerd, zoals de steenbekleding, of storing in de kreukelberm. Gras op de waterkering wordt twee keer per jaar gemaaid en afgevoerd. Sommige dijkpercelen worden verpacht. Hierop wordt begraasd door schapen of wordt twee keer per jaar gehooid. Een keer per 12 jaar wordt beoordeeld of de waterkeringen nog aan de norm voldoen. Dan wordt ook een grondonderzoek en asfaltonderhoud gedaan.
- Bij de watersystemen wordt de in- en uitlaat van de geulen bij de gemalen gebaggerd. Voor deze activiteiten zijn vergunningen nodig en wordt voorafgaand een natuuronderzoek gedaan. Dit vindt incidenteel (alleen wanneer nodig) plaats.
- Er vindt een keer per jaar conditie-onderhoud aan de kunstwerken plaats.
- Er is een gedragscode ecologie voor maaien. Bij het uitvoeren van bestortingen worden ook natuuronderzoeken onderwater gedaan.
- De voorwaarden worden nageleefd. Het de OZHZ geeft aan dat er geen overtredingen zijn gesignaleerd.
- In de afgelopen beheerplanperiode was er geen sprake van een toe- of afname van deze activiteit.

Op basis van de aangeleverde informatie is een ecologische evaluatie mogelijk.

4.1.1.2 Recreatie

In het beheerplan is opgenomen dat op en langs water en platen verschillende vormen van recreatie plaatsvinden. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen categorie 2 en 4, waarbij categorie 2 activiteiten worden vrijgesteld onder voorwaarden. Voor categorie 4 gelden mitigerende maatregelen. Ook gelden de voorwaarden uit het Toegangsbeperkingsbesluit voor alle recreatieve activiteiten.

Tabel 4-5. Overzicht van beoordeling van informatie over menselijke (recreatieve) activiteiten. Informatie is beoordeeld op basis van de volgende criteria; beschikbaarheid van informatie, in hoeverre deze de beheerplanperiode dekt, of er wijzigingen zijn (in ruimte, tijd, omvang en intensiteit), of de voorwaarden, voorschriften en/of mitigerende maatregelen worden nageleefd; A: informatie is beschikbaar en is voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, B: informatie is beschikbaar, maar is gedeeltelijk voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, C: geen informatie beschikbaar of onvoldoende voor een evaluatie van het beheerplan.

Nr	Recreatie	Informatiehouder	Cat.	Kwaliteit van informatie				
				Beschikbaarheid	Dekt beheerplanperiode	Dekt gebied	Wijzigingen	Naleving Voorwaarden

14	Recreatievaart waterskiën	OZHZ en Watersportvereniging	2	B	A	A	A	B
15	Recreatievaart > 20 kilometer per uur (motorboten)	OZHZ, RWS en Watersportvereniging	2	A	A	A	B	A
16	Kitesurfen	OZHZ, Watersportvereniging en Kitesurfvereniging	2	B	A	A	A	A
17	Sportvisserij vanaf boot	OZHZ, Watersportvereniging en Sportvisserij Nederland	4	B	A	A	A	B
18	Sportvisserij vanaf oever	OZHZ, Watersportvereniging en Sportvisserij Nederland	4	B	A	A	A	B
19	Recreatievaart: motorboten met vaarsnelheid < 20 kilometer per uur en zeilen	OZHZ en Watersportvereniging	4	B	A	A	A	B
20	Recreatievaart: windsurfen	OZHZ en Watersportvereniging	4	B	A	A	A	A
21	Recreatievaart: kanoën en waterfietsen	OZHZ en Watersportvereniging	4	B	A	A	A	A
22	Steigerovernachtingen van recreatievaart	OZHZ en Watersportvereniging	4	B	A	A	A	A
23	Vrij ankeren van recreatievaart	OZHZ en Watersportvereniging	4	B	A	A	A	B
24	Recreatie op dijken en aangrenzende buitendijkse gebiedsdelen, inclusief strandjes	OZHZ en Watersportvereniging	4	B	A	A	A	B

Recreatievaart waterskiën

Dit is een categorie 2 activiteit. Informatie over waterskiën is opgevraagd bij de OZHZ en de watersportvereniging.

Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- Het waterskiën vindt vooral plaats op het Spui.
- Het exacte aantal waterskiërs is niet bekend. In het weekend en in vakanties wordt er intensief gewaterskied (geen tientallen, maar wel meer dan één).
- Er is een duidelijke toename in het aantal waterskiërs sinds het begin van de beheerplanperiode.
- Er vinden een aantal overtredingen per seizoen plaats. Dit zijn snelheidsovertredingen of waterskiën buiten de aangewezen zones. Het exacte aantal overtredingen is moeilijk te achterhalen en staat niet genoteerd in de jaarrapportages.

Op basis van de aangeleverde informatie is er deels een ecologische evaluatie mogelijk.

Recreatievaart > 20 kilometer per uur (motorboten)

Dit is een categorie 2 activiteit. Informatie over recreatievaart (> 20 kilometer per uur) is opgevraagd bij de OZHZ, de watersportvereniging en RWS.

Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- Data van de telpunten bij de Goereesesluis en Volkeraksluizen is gebruikt om inzicht te krijgen in de recreatievaart. Hier is te zien dat bij beide sluizen sinds 2016 een afname is te zien in het aantal recreatievaartuigen. In 2016 passeerden bijvoorbeeld nog 7.661 recreatievaartuigen de Goereesesluis (83 procent van het totaal aantal passerende vaartuigen), terwijl dat er in 2021 nog maar 5.714 (80 procent van het totaal aantal passerende vaartuigen) waren. Voor de Volkeraksluizen was er een afname van 30.902 naar 27.020 in absolute aantallen en van 22 procent naar 21 procent in relatieve aantallen.
- Bij beide sluizen is gebleken dat er veel zeilboten passeren. Bij de Volkeraksluizen passeren naast zeilboten ook veel motorboten. In 2021 passeerde hier voor het eerst meer motorboten dan zeilboten. Het is mogelijk dat zeilboten ook een hulpmotor hebben, waarbij deze boten ook sneller kunnen varen dan 20 kilometer per uur.
- De informatie van de telpunten laat een afname zien van het aantal recreatievaartuigen bij de telpunten.
- De OZHZ geeft aan dat er veel overtredingen plaatsvinden. Er wordt te hard gevaren of binnen TBB-gebieden. Er vinden dagelijks overtredingen plaats.

Op basis van de aangeleverde informatie is een ecologische evaluatie mogelijk.

Kitesurfen

Dit is een categorie 2 activiteit. Informatie over kitesurfen is opgevraagd bij de OZHZ, de watersportvereniging en de kitesurfvereniging.

Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- Door de watersportvereniging en de OZHZ wordt aangegeven dat kitesurfen niet of nauwelijks voorkomt.
- Op de plek die aangewezen is voor kitesurfen wordt ook nooit gekitesurft.

Op basis van de aangeleverde informatie is er deels een ecologische evaluatie mogelijk.

Sportvisserij vanaf boot

Dit is een categorie 4 activiteit. Over sportvisserij vanaf een boot is informatie opgevraagd bij de OZHZ, de watersportvereniging en Sportvisserij Nederland.

Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- Omdat sportvissen een vrije vorm van recreëren is, is het lastig dit exact te kwantificeren. Daarbij wordt het beoefenen van sportvissen bepaald door weer, seizoenen en dag van de week. Dagen met meer dan honderd visboten zijn hierbij mogelijk.
- In principe vindt sportvisserij vanaf een boot jaarrond plaats. Hierbij geldt wel dat de meeste bootvissers vissen op roofvis. Hiervoor is een gesloten periode van 1 april tot en met de laatste zaterdag van mei.
- Locaties waar visserij plaatsvindt is overal waar visrechten van zijn afgegeven. Dit is nagenoeg het hele Haringvliet.
- Het Haringvliet is een populair sportvisgebied, waar veel gevist wordt. Er is geen exacte data beschikbaar van de aantallen sportvissers in het gebied. Dit maakt het moeilijk om gegevens te vergelijken met 2016 en daarvoor. Sportvisserij Nederland kan niet met zekerheid zeggen dat er de afgelopen jaren een toename is in het aantal sportvissers, maar er is zeker geen afname.

- Er zijn voor deze activiteit veel overtredingen. De meest voorkomende overtreding is te snel varen buiten snelvaartzones. Ook andere regels worden overtreden, zoals te veel vangen van snoekbaars of vissen in een verboden periode. Dit gebeurt met name veel in de Ventjagersplaten (TBB-gebieden). Overtredingen worden door de OZHZ bijgehouden. Vanwege privacybescherming zijn details niet op te vragen. Gegevens van aantallen overtredingen zijn niet ontvangen.

Op basis van de aangeleverde informatie is er deels een ecologische evaluatie mogelijk.

Sportvisserij vanaf oever

Dit is een categorie 4 activiteit. Over sportvisserij vanaf de oever is informatie opgevraagd bij de OZHZ, de watersportvereniging en Sportvisserij Nederland.

Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- Omdat sportvissen een vrije vorm van recreëren is, is het lastig dit exact te kwantificeren. Daarbij wordt het beoefenen van sportvissen bepaald door weer, seizoenen en dag van de week.
- In principe vindt sportvisserij vanaf de oever jaarrond plaats. De oever is echter lastig bereikbaar. Dit wordt dus minder gedaan dan vissen vanaf een boot.
- Locaties waar visserij plaatsvindt is overal waar visrechten van zijn afgegeven. Dit is nagenoeg het hele Haringvliet.
- Het Haringvliet is een populair sportvisgebied, waar veel gevist wordt. Er is geen exacte data beschikbaar van de aantallen sportvissers in het gebied. Dit maakt het moeilijk om gegevens te vergelijken met 2016 en daarvoor. Sportvisserij Nederland kan niet met zekerheid zeggen dat er de afgelopen jaren een toename is in het aantal sportvissers, er is zeker geen afname.
- De voorwaarden worden niet altijd nageleefd. Er wordt namelijk wel eens in TBB-gebieden gevist. Het aantal overtredingen bij sportvisserij vanaf de oever is een stuk minder dan het aantal bij sportvisserij vanaf een boot. Dit wordt door de OZHZ bijgehouden. Vanwege privacybescherming zijn details niet op te vragen. Gegevens van aantallen overtredingen zijn niet ontvangen.

Op basis van de aangeleverde informatie is er deels een ecologische evaluatie mogelijk.

Recreatievaart: motorboten met vaarsnelheid < 20 kilometer per uur, zeilen

Dit is een categorie 4 activiteit. Over motorboten met vaarsnelheid minder dan 20 kilometer per uur en zeilboten is informatie opgevraagd bij de watersportvereniging en de OZHZ.

Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- Data van de telpunten bij de Goereesluis en Volkeraksluizen is gebruikt om inzicht te krijgen in de recreatievaart. Hier is te zien dat bij beide sluizen sinds 2016 een afname is te zien in het aantal recreatievaartuigen. In 2016 passeerden bijvoorbeeld nog 7.661 recreatievaartuigen de Goereesluis (83 procent van het totaal aantal passerende vaartuigen), terwijl dat er in 2021 nog maar 5.714 (80 procent van het totaal aantal passerende vaartuigen) waren. Voor de Volkeraksluizen was er een afname van 30.902 naar 27.020 in absolute aantallen en van 22 procent naar 21 procent in relatieve aantallen.
- Bij beide sluizen blijkt dat er veel zeilboten passeren. Bij de Volkeraksluizen passeren naast zeilboten ook veel motorboten. In 2021 passeerde hier voor het eerst meer motorboten dan zeilboten.
- Het aantal passerende zeil- en motorboten bij de Goereesluis en Volkeraksluizen neemt af. Dit kan een indicatie zijn dat de intensiteit van recreatievaart aan het afnemen is. Het Watersportverbond geeft aan dat er geen toename is, maar wel dat er sprake is van grotere boten.
- De voorwaarden worden niet altijd nageleefd. Er zijn voornamelijk overtredingen met betrekking tot de snelheid. Dit gebeurt veel. Er vinden dagelijks overtredingen plaats.

Op basis van de aangeleverde informatie is er deels een ecologische evaluatie mogelijk.

Recreatievaart: windsurfen

Dit is een categorie 4 activiteit. Over windsurfen in het Haringvliet is informatie opgevraagd bij de OZHZ en de watersportvereniging.

Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- In het Haringvliet wordt niet veel gewindsurft. De exacte aantallen zijn onbekend.
- Er wordt voornamelijk bij geschikte weersomstandigheden gesurft.
- Bij Quackstrand is een soort strand en surfcentrum, vanaf daar vindt watersport plaats.
- Er zijn niet veel overtredingen. Het gebeurt wel eens dat windsurfers in TBB-gebieden komen. Het exacte aantal overtredingen is lastig te achterhalen.

Op basis van de aangeleverde informatie is er deels een ecologische evaluatie mogelijk.

Recreatievaart: kanoën en waterfietsen

Dit is een categorie 4 activiteit. Over kanoën en waterfietsen in het Haringvliet is informatie opgevraagd bij de OZHZ en de watersportvereniging.

Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- Waterfietsen komt niet voor, kanoën gebeurt wel. De exacte aantallen zijn onbekend.
- Er wordt voornamelijk langs de oevers gekanoed.
- Er zijn niet veel overtredingen. Kanoërs komen wel eens in TBB-gebieden. Dit gebeurt niet vaak.
- In de afgelopen beheerplanperiode was er geen sprake van een toe- of afname van deze activiteit.

Op basis van de aangeleverde informatie is er deels een ecologische evaluatie mogelijk.

Steigerovernachtingen van recreatievaart

Dit is een categorie 4 activiteit. Over steigerovernachtingen in het Haringvliet is informatie opgevraagd bij de OZHZ en de watersportvereniging.

Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- Er mag vrij overnacht worden. De exacte aantallen zijn onbekend.
- Overnachten mag jaarrond.
- Er zijn op dit moment 57 moorings (vaste ankerboeien), waar overnacht mag worden. Deze zijn bij Hellevoetsluis, overkant Stellendam, Middelharnis en zuidkant tiengemeten. De gemeente Goeree-Overflakkee wenst volgend jaar 9 of 10 extra moorings te plaatsen. De gewenste locaties zijn oost van het eiland blik, ten noorden van de Korendijkse Geul, ten oosten van de haveningang vanaf Middelharnis, ten westen van de haringvlietbrug bij de Noordoever, ten oosten van het Quackstrand, bij de kom naast de Banaan, ten zuiden van Tiengemeten en bij Den Bommel. De geplande realisatie is in 2023. Er dient nog overleg plaatst te vinden tussen RWS, het Watersportverbond en de gemeente Goeree-Overflakkee over de locaties en mogelijkheden. Er zijn nog geen vergunningen aangevraagd.
- Voor deze activiteit is geen sprake van overtredingen.
- In de afgelopen beheerplanperiode was er geen sprake van een toe- of afname van deze activiteit.

Op basis van de aangeleverde informatie is er deels een ecologische evaluatie mogelijk.

Vrij ankeren van recreatievaart

Dit is een categorie 4 activiteit. Over vrij ankeren in het Haringvliet is informatie opgevraagd bij de OZHZ en de watersportvereniging.

Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- Vrij ankeren vindt veel plaats, exacte aantallen zijn onbekend.
- Vrij ankeren gebeurt jaarrond.
- Vrij ankeren vindt met name plaats bij het strand bij Hellevoetsluis, het eiland Tiengemeten en ten westen van de slijkplaat.
- Er wordt wel eens geankerd in TBB-gebieden. Hierop wordt gehandhaafd.
- In de afgelopen beheerplanperiode was er geen sprake van een toe- of afname van deze activiteit.

Op basis van de aangeleverde informatie is er deels een ecologische evaluatie mogelijk.

Recreatie op dijken en aangrenzende buitendijkse gebiedsdelen, inclusief strandjes

Dit is een categorie 4 activiteit. Over recreatie op dijken en aangrenzende buitendijkse gebiedsdelen in het Haringvliet is informatie opgevraagd bij de OZHZ en de watersportvereniging.

Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- In het Haringvliet wordt veel gerecreëerd op dijken en aangrenzende buitendijkse gebiedsdelen, inclusief strandjes. Het gaat bijvoorbeeld om zwemmers, mensen die de hond uitlaten en wandelaars. Ook komen er auto's. Omdat het in principe een vrije vorm van recreëren is, zijn er geen exacte aantallen, periodes en locaties bekend.
- Bij Hellevoetsluis komen schepen tot op de rand van het ankergebied. Vanaf de boot wordt dan naar het strandje gezwommen. Verder is er veel oeverrecreatie bij de Ventjagersplaat en grens Haringvlietbrug- baan aan Hollands Diep. Hier is de activiteit een groot probleem.
- Voor deze activiteiten zijn er veel overtredingen. Het gaat met name om het betreden van TBB-gebieden.
- Omdat aantallen niet worden bijgehouden is het lastig in te schatten of er in de afgelopen beheerplanperiode sprake was van een toe- of afname van deze activiteit.

Op basis van de aangeleverde informatie is er deels een ecologische evaluatie mogelijk.

4.1.1.3 Vergunningsplichtige activiteiten (categorie 3)

In het kader van het Droomfonds zijn er 16 vergunningen verleend door ODH in de periode 2016 – heden. Hiervoor zijn er 8 vergunningen verleend in het kader van natuurontwikkeling en herinrichting van natuur, 3 in het kader van recreatie, 4 in het kader van zowel natuurontwikkeling als recreatie en 1 voor het realiseren van een vaarverbinding voor de waterbus.

Verder zijn vanuit de ODH de volgende vergunningen verleend:

- 1 vergunning voor waterberging in combinatie met natuurontwikkeling;
- 2 vergunningen in het kader van recreatie in combinatie met natuurontwikkeling;
- 2 vergunningen in het kader van de aanleg van windparken en 1 voor het opwaarderen van een bestaand windpark;
- 1 vergunning in het kader van kabels en leidingen;
- 1 vergunning in het kader van het verwijderen van een buiten gebruik te stellen waterinnamesysteem in natuurgebied Scheelhoek;
- 1 vergunning voor beheer en schadebestrijding van ganzen en reeën - Bommelse en Stadse Gorzen Den Bommel - Stad aan 't Haringvliet;
- 1 vergunning voor het afvoeren van grond.

Daarnaast is er vanuit LNV in 2016 een vergunning verleend in het kader van het toegangsbeperkingsbesluit Haringvliet welke tot op heden geldig is.

4.1.2 Ontbrekende data/informatie en aanbevelingen

4.1.2.1 Monitoring van menselijk activiteiten

Voor de volgende activiteiten geldt dat de monitoringsgegevens (intensiteit, locatie, datum, etc.) van de activiteit grotendeels ontbreken:

- Waterskiën
- Kitesurfen
- Sportvisserij vanaf boot
- Sportvisserij vanaf oever
- Windsurfen
- Kanoën
- Steigerovernachting
- Oeverrecreatie

Aanbeveling

Voor bovenstaande recreatieactiviteiten geldt dat er geen structurele monitoring van de frequentie en locaties plaatsvindt. Er is zoveel mogelijk geprobeerd om nog aanvullende gegevens op te vragen bij verschillende instanties zoals, verenigingen, bonden en handhaving, welke inzicht kunnen geven in waar en hoe vaak genoemde activiteiten plaatsvinden. Dit heeft informatie opgeleverd, maar deze is niet compleet omdat niet alle informatie wordt bijgehouden. Voor de volgende beheerplannen wordt er daarom aanbevolen om:

- een structureel monitoringsprogramma op te zetten om alle typen van menselijk gebruik beter in beeld te brengen. Handhaving geeft aan dat er in vergelijking met andere activiteiten veel overtredingen zijn in de sportvisserij en recreatievaart. Dit kan een indicatie zijn dat deze activiteiten prioriteit in monitoring behoeven. Echter kan pas uit de ecologische evaluatie uitwijzen op welke onderdelen significante effecten op natuur niet zijn uit te sluiten en welke activiteiten dus daadwerkelijk prioriteit hebben.

4.1.2.2 Overtredingen

Om na te gaan of de voorwaarden die gesteld worden aan activiteiten onder categorie 2 en de mitigerende maatregelen onder categorie 4 in acht worden genomen, is het van belang om een goede registratie bij te houden over de overtredingen die plaatsvinden. Deze registratie wordt uitgevoerd door de OZHZ. Vanwege de privacywetgeving is het niet mogelijk om de gegevens openlijk te delen. Wel worden er jaarrapportages opgesteld.

Aanbeveling

Aanbevolen wordt om alle persoonsgevoelige informatie uit de dataset met overtredingen te halen en alleen informatie over de XY-coördinaten, hoofdgroep wetgeving, subgroep, gedraging en constatering vrij te geven. Hierbij is de beschikbaarheid van de gegevens over de gehele beheerplanperiode noodzakelijk. Een jaarlijkse rapportage met een overzicht van de overtredingen is zeer nuttig voor de evaluatie. Aangezien het in rapportages vaak over een samenvatting gaat, is inzicht in de gehele dataset noodzakelijk.

4.1.3 Advies Nee-lijst en nieuwe activiteiten

4.1.3.1 Advies nee-lijst

Tijdens het opstellen van het beheerplan voor het Natura 2000-gebied Haringvliet zijn er menselijke activiteiten geïdentificeerd die kunnen plaatsvinden zonder mitigerende maatregelen, voorwaarden of vergunningen. Deze activiteiten zijn overzichtelijk gemaakt in de 'Nee-lijst' (zie Bijlage A2). Tijdens de data-inventarisatie en procesevaluatie is er getracht om antwoord te krijgen op de volgende vraag:

Zijn er activiteiten op de "nee-lijst" die nu mogelijk toch significante gevolgen hebben?

(Door bijvoorbeeld wijzigingen in aard, omvang, intensiteit, plaats en duur of door nieuwe inzichten in de beoordeling van effecten of vanwege cumulatieve effecten).

De geïnterviewde partijen voor deze activiteiten zijn de Provincie Zuid-Holland, OZHZ, Waterschap Hollandse Delta en RWS. Deze partijen geven aan dat er van de 'Nee-lijst' activiteiten geen data of informatie beschikbaar is. Wel is er door deze partijen per activiteit aangegeven of ze denken dat ze zijn afgenomen, gelijk gebleven of toegenomen tijdens de beheerplanperiode. Het is belangrijk om in deze activiteiten meer inzicht te krijgen.

RWS geeft aan zich zorgen te maken over de plaatsing van nieuwe windmolens. Deze zijn op veel plaatsen langs het Haringvliet en de Deltawateren verschenen zonder dat de effecten en de cumulatie daarvan zijn onderzocht. Deze ontwikkeling dient meegenomen te worden in de nieuwe beheerplanperiode.

4.1.3.2 Nieuwe activiteiten

In de evaluatie van het beheerplan dienen niet alleen de activiteiten die in het beheerplan beschreven zijn geëvalueerd te worden, maar moet ook rekening worden gehouden met nieuwe activiteiten die zich gedurende de looptijd van het beheerplan hebben voorgedaan.

Daarom is het voor de evaluatie van belang om een overzicht te hebben van de nieuwe activiteiten en de aard, omvang, tijdstip, duur en planning van in de huidige beheerplanperiode **nieuwe** activiteiten, evenals plannen en/of projecten in het kader van de Wet natuurbescherming (Wnb). Het is mogelijk dat de nieuwe activiteiten vergunde activiteiten betreffen. In het geval van vergunde activiteiten is het van belang om inzicht te krijgen hoeveel Wnb-vergunningen zijn verleend en of er overtredingen hebben plaatsgevonden.

Tijdens de data-inventarisatie en interviews zijn de volgende nieuwe activiteiten geïdentificeerd:

- Jetskiën/waterscooters
- Drones
- Suppen
- Excursies en rondleidingen
- De aanleg van verschillende vogelkijkhutten (Scheelhoek, Korendijkse Slikken, Eiland Blik, Menheerse Plaat en de Ventjagersplaten)
- Aanleg van een trailerhelling bij de Haringvlietbrug (de Banaan) die er populair is
- Plaatsen van nieuwe windmolens
- Realisatie van twee zonneparken ter hoogte van Middelharnis

Aanbeveling

Voor de Nee-lijst en nieuwe activiteiten wordt separaat aan dit rapport een advies opgesteld (met aanbevelingen) door RHDHV voor het ophalen van de benodigde gegevens om een ecologische evaluatie op basis van deze activiteiten mogelijk te maken.

4.1.4 Geografische locatiegegevens van activiteiten

Van een aantal menselijke activiteiten (nieuw, gewijzigd of ongewijzigd) is geografische informatie (kaartmateriaal/GIS-data) aanwezig. Ten tijde van het schrijven van deze deelrapportage is deze informatie echter onvolledig om hiervan een goed overzicht te geven. Er is een inventarisatie gaande om de dataset volledig te maken, zodat deze activiteiten geografisch weergegeven kunnen worden. Zodra gereed, worden deze in Bijlage A3 opgenomen.

4.2 Instandhoudingsmaatregelen

In Bijlage A2 zijn de resultaten van de data-inventarisatie van de instandhoudingsmaatregelen opgenomen. Hierin staat beschreven over welke instandhoudingsmaatregelen het gaat, de verantwoordelijke instantie, contactpersoon, uitvoeringsperiode, uitvoeringsstatus, beschikbaarheid van informatie en de analyse van de kwaliteit van de informatie en data.

4.2.1 Beschikbare data/informatie en kwaliteitsbeoordeling

Deze paragraaf geeft een overzicht van de beschikbare informatie voor instandhoudingsmaatregelen, de kwaliteit van de aangeleverde data en informatie en een overzicht van nieuwe maatregelen die niet in het beheerplan waren opgenomen. Tabel 4-6 geeft hiervan een samenvatting met het type maatregel en de status van uitvoering. Na deze tabel wordt hierop een toelichting gegeven. Voor details over onderstaande resultaten wordt de lezer verwezen naar Bijlage A2.

Tijdens de beheerplanperiode zijn er nieuwe instandhoudingsmaatregelen uitgevoerd. Deze maatregelen staan ook samengevat in Overzicht van beoordeling van informatie over instandhoudingsdoelstellingen. A = informatie is beschikbaar en is voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, B = informatie is beschikbaar, maar is gedeeltelijk voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, C = geen informatie beschikbaar of is onvoldoende voor een evaluatie van het beheerplan. IU = in uitvoering en er zijn op dit moment nog geen gegevens van bekend. NU = niet uitgevoerd. Vanaf nummer 24 betreffen het nieuwe instandhoudingsmaatregelen die niet in het vigerende beheerplan staan. Tabel 4-6, detailinformatie is weergegeven in Bijlage A2.

De beoordeling van de kwaliteit is gebaseerd op de aanwezigheid van een werkomschrijving en/of de werktekeningen en ondersteunende rapportages over de monitoring van de habitattypen, -soorten of vogelsoorten in het gebied. Een A betekent dat al deze informatie aanwezig is, een B dat deze gedeeltelijk aanwezig is en C dat deze niet aanwezig is. Zie ook de toelichting onder de tabel.

Tabel 4-6. Overzicht van beoordeling van informatie over instandhoudingsdoelstellingen. A = informatie is beschikbaar en is voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, B = informatie is beschikbaar, maar is gedeeltelijk voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, C = geen informatie beschikbaar of is onvoldoende voor een evaluatie van het beheerplan. IU = in uitvoering en er zijn op dit moment nog geen gegevens van bekend. NU = niet uitgevoerd. Vanaf nummer 24 betreffen het nieuwe instandhoudingsmaatregelen die niet in het vigerende beheerplan staan.

Nr.	Instandhoudingsmaatregelen	Type maatregel	Informatiehouder	Beschikbaarheid	Status
1	Westplaatbuitengronden: Verbetering en uitbreiding leefgebied; kreken in open verbinding met Haringvliet, 21 ha is grasland gebleven, 51 ha is ingericht	Deltanatuur	Provincie Zuid-Holland	B	Uitgevoerd
2	Ventjagersplaat: 2 tot 3 eilanden opgespoten langs de Hellegatsdam	Deltanatuur	Provincie Zuid-Holland	B	Uitgevoerd

Nr.	Instandhoudingsmaatregelen	Type maatregel	Informatiehouder	Beschikbaarheid	Status
3	Tiengemeten: aanleg getijdennatuur 600 ha 'wildernis' en 'weelde'	Deltanatuur	Provincie Zuid-Holland	B	Uitgevoerd
4	Oosterse en Westerse Laagjes: vernatten	Deltanatuur	Provincie Zuid-Holland	B	Uitgevoerd
5	Haringvlietbrug: vernatten	Deltanatuur	Provincie Zuid-Holland	B	Uitgevoerd
6	Spuimonding west (polder Beningerwaard en buitengorzen van de Beningerwaard)	Deltanatuur	Provincie Zuid-Holland	B	Uitgevoerd
7	Spuimonding oost (Leenheerengorzenpolder en Leenheerenbuitengorzen): intergetijdengebied, die bij de monding van een rivier past, zoals slikken en drassige weide	Deltanatuur	Provincie Zuid-Holland	B	Uitgevoerd
8	Slijkplaat: optimalisatie vooroeververdediging; verbreden, hermeanderen, nvo	KRW-maatregel	Rijkswaterstaat	A	Uitgevoerd
9	Beningerslikken: optimalisatie vooroeververdediging; verbreden, hermeanderen, nvo	KRW-maatregel	Rijkswaterstaat	A	Uitgevoerd
10	(Kierbesluit): Haringvlietdam: verbeteren uitwisseling vissen zoet-zout, Kierbesluit met bijbehorende visgeleiding	KRW-maatregel	Rijkswaterstaat	A	Uitgevoerd
11	Ventjagersplaat: Natuurvriendelijke oevers Bommelsche gorzen/ Ezelsgors	KRW-maatregel	Rijkswaterstaat	A	Uitgevoerd
12	Zeehondenplaat: vooroeververdediging/langs dammen (aanleg/ optimalisatie). Verbreden, hermeanderen, nvo; (snel) stromend water	KRW-maatregel	Rijkswaterstaat	A	Uitgevoerd
13	Slijkplaat: Optimaliseren terreinbeheer voor kustbroedvogels: gedifferentieerd beheer, in het noorden voortzetten huidige beheer (maaieren, boom- en struweelopslag verwijderen), in het zuiden intensiever beheer (vaker boom- en struweelopslag verwijderen, maaieren en frezen, schelpen en eventueel zout opbrengen), verwijderen bruine ratten voorafgaand aan het broedseizoen.	Beheer	Provincie Zuid-Holland	B	Uitgevoerd
14	Scheelhoek eilanden: Optimaliseren terreinbeheer voor kustbroedvogels: tegengaan verruiging door opbrengen zout in verschillende diktes, eventueel aanvullen met schelpen, verruiging tegengaan en daarmee predatievoorkomen. in broedseizoen aangepast spuien Haringvlietsluizen om te voorkomen dat nesten wegspoelen, deels ophogen Stuifeiland en Groot Duineiland met zand (of met een mengsel van zout, zand en schelpen).	Beheer	Provincie Zuid-Holland	B	Uitgevoerd
15	Tiengemeten (Blanke Slikken): Beheer en inrichting optimaliseren voor noordse woelmuis: tegengaan van verruiging met guldenroede door uitvoeren van maaiproef gedurende drie jaar en monitoring vegetatieontwikkeling.	Beheer	Provincie Zuid-Holland	B	Uitgevoerd
16	Tiengemeten (blanke Slikken): 2Maaiproef guldenroede gedurende 3 jaar, inclusief monitoring vegetatie ontwikkeling 2015 t/m 2019. Tiengemeten (Weelde): Intensivering	Beheer	Provincie Zuid-Holland	B	Uitgevoerd

Nr.	Instandhoudingsmaatregelen	Type maatregel	Informatiehouder	Beschikbaarheid	Status
	bestrijding kleine waterteunisbloem 2014 in deelgebiedje Weelde				
17	Tiengemeten (Weelde): Intensivering bestrijding kleine waterteunisbloem.	Beheer	Provincie Zuid-Holland	B	Uitgevoerd
18	Beheer en inrichting optimaliseren voor noordse woelmuis, blauwborst en ruigten en zomen: Beninger Slikken: delen van rietruigte uitzonderen van begrazing. Korendijkse Slikken: Reduceren bos- en struweelopslag in rietruigte. Het betreft niet het verwijderen van aaneengesloten bos (habitattype vochtige alluviale bossen), maar het verwijderen van opslag en verspreid staande bomen in de rietruigte	Beheer	Provincie Zuid-Holland	B	Uitgevoerd
19	Scheelhoek: Beheer en inrichting optimaliseren voor noordse woelmuis, blauwborst en ruigten en zomen: onderzoek uitvoeren naar de mogelijkheden om het leefgebied van de noordse woelmuis te herstellen en uitvoeren herstelmaatregelen (o.m. herstellen van kade langs Zuiderdiep om weglekken van water uit de natte rietlanden te voorkomen)	Beheer	Provincie Zuid-Holland	B	Uitgevoerd
20	Ventjagersplaten: Optimaliseren terreinbeheer voor kustbroedvogels: gedifferentieerd beheer op de drie noordelijke eilanden ('Lebret, Ouweneel en Zwarts'), voortzetten huidig beheer (jaarlijks maaien, boom- en struweelopslag verwijderen), schelpen en eventueel zout opbrengen, verwijderen bruine ratten voorafgaand aan het broedseizoen.	Beheer	Provincie Zuid-Holland	B	Uitgevoerd
21	Westplaat Buitengronden: Verbeteren terreinbeheer voor kustbroedvogels: Jaarlijks verwijderen van boom-, struweel- en ruigteopslag en eventueel schelpen of zout opbrengen.	Beheer	Provincie Zuid-Holland	B	Uitgevoerd
22	Onderzoek naar oorzaak en mogelijke oplossingsaantallen voor afnemende bergeend en kuifeend	Onderzoek	Provincie Zuid-Holland	B	Uitgevoerd
23	Onderzoek naar oorzaak afnemende aantallen blauwborst, mogelijke oplossingen, monitoren of maatregelen voor ruigten en zomen en noordse woelmuis bijdragen aan blauwborst	Onderzoek	Provincie Zuid-Holland	B	Uitgevoerd
Nieuwe Instandhoudingsmaatregelen					
24	Meneersche plaat: optimalisatie vooroeververdediging; verbreden, hermeanderen, nvo	KRW-maatregel	Rijkswaterstaat	A	Uitgevoerd
25	Blanke slikken: vooroever-verdediging/langs dammen (aanleg/ optimalisatie). Verbreden, hermeanderen, nvo; (snel) stromend water	KRW-maatregel	Rijkswaterstaat	A	Uitgevoerd
26	Korendijkse slikken: vooroeververdediging/langs dammen (aanleg/ optimalisatie). Verbreden, hermeanderen, nvo; (snel) stromend water	KRW-maatregel	Rijkswaterstaat	A	Uitgevoerd
27	Scheelhoek: Aanbrengen zout op eiland in verschillende diktes (aanvullend/vervolg op lopende pilot)	Beheer	Provincie Zuid-Holland	B	
28	Scheelhoek: (deels) ophogen oostelijke eiland ('stuifeiland')	Beheer	Provincie Zuid-Holland	B	

Nr.	Instandhoudingsmaatregelen	Type maatregel	Informatiehouder	Beschikbaarheid	Status
29	Tiengemeten (blanken Slikken): Maaiproef guldenroede gedurende 3 jaar, inclusief monitoring vegetatie ontwikkeling 2015 t/m 2019. Tiengemeten (Weelde): Intensivering bestrijding kleine waterteunisbloem 2014 in deelgebiedje Weelde	Beheer	Provincie Zuid-Holland	B	
30	Het instellen van zonerings door middel van Toegangsbeperking besluiten als mitigerende maatregel. Deze besluiten zijn genomen door LNV. De uitvoering van deze maatregel ligt bij verschillende partijen (RWS, TBO's en OZHZ)	Mitigerende Maatregel	Rijkswaterstaat	B	
31	Aanleg eiland Blik	Natuurontwikkeling	Staatsbosbeheer	B	
32	Landbouwgebied bij Scheelhoek ontwikkelen tot natuur	Natuurontwikkeling	Natuurmonumenten	B	
33	Natuurimpuls Korendijkse Slikken	Natuurontwikkeling	Natuurmonumenten	B	
34	Natuurmonumenten Menheerse plaat	Natuurontwikkeling	Staatsbosbeheer	B	
35	Verhouding eendenkooigat weghalen	Beheer	Onbekend	B	
36	Aanleg vluchtplaatsen noordse woelmuis	Natuurontwikkeling	Onbekend	C	

In de onderstaande paragrafen wordt een toelichting gegeven van de bovenstaande status van instandhoudingsmaatregelen per kwaliteitscategorie. Ook in Hoofdstuk 5 "Resultaten procesevaluatie" wordt verder ingegaan op de uitvoering van instandhoudingsmaatregelen met oorzaken, gevolgen en aanbevelingen.

A: informatie is beschikbaar en is voldoende voor een evaluatie van het beheerplan

Van alle instandhoudingsmaatregelen uit het beheerplan zijn er vijf uitgevoerd waarbij voldoende informatie beschikbaar is om een evaluatie te kunnen uitvoeren. Dit zijn allen KRW-maatregelen en tevens de enige KRW-maatregelen die voor Haringvliet opgenomen zijn in het beheerplan.

- Uitgevoerd vóór beheerplanperiode: optimalisatie vooroeververdediging van de Beningerslikken (2014) en Ventjagersplaat (2007).
- Uitgevoerd tijdens beheerplanperiode: optimalisatie vooroeververdediging van de Slijkplaat (2019), vooroeververdediging en langsdammen van de Zeehondenplaat (2019) en verbeteren van uitwisseling vissen tussen zoet-zout bij de Haringvlietdam (2019).

Rijkswaterstaat was verantwoordelijk voor alle uitgevoerde maatregelen waar voldoende informatie van beschikbaar is voor een evaluatie van het beheerplan. Aanvullend zijn er drie maatregelen uitgevoerd, in opdracht van Rijkswaterstaat, die niet in het huidige beheerplan waren opgenomen maar waar wel voldoende informatie van is voor een ecologische evaluatie: optimalisatie vooroeververdediging van de Meneersche plaat (2019), - de blanke slikken (2014-2015) en – Korendijkse slikken (2019).

B: informatie is beschikbaar, maar is niet/gedeeltelijk voldoende voor een evaluatie van het beheerplan

In totaal zijn er 17 maatregelen die wel uitgevoerd zijn maar waarvan gegevens gedeeltelijk voldoende zijn voor een evaluatie van het beheerplan.

- Gegevens zijn beschikbaar, evaluatie nog niet uitgevoerd: alle Deltanatuur maatregelen (rapportages uit 2007 en 2010), optimalisatie van beheer Slijkplaat (t/m 2020), optimalisatie beheer Scheelhoek eilanden (2016), beheeroptimalisaties Tiengemeten (2015-2019), beheeraanpassing Korendijkse Slikken (2015-2018), beheer Scheelhoek (2015),
- Geen rapportage ontvangen: Beheer Ventjagersplaten (t/m 2020)
- Uitgevoerd maar niet met N2000-financiering: Beheer Westplaat Buitengronden voor kustbroedvogels.
- Onderzoek uitgevoerd: onderzoek naar oorzaken en oplossingen voor afnemende aantallen bergeend en kuifeend (2019), onderzoek naar oorzaak en aanpak afnemende aantallen blauwborst (2019).

Van alle maatregelen zijn rapportages beschikbaar. De rapportage over de aanpassingen van het beheer van de Ventjagersplaten is nog niet ontvangen van Staatsbosbeheer. 9 maatregelen vallen onder de provincie, een gezamenlijk onder de provincie en Staatsbosbeheer, en 7 gezamenlijk onder de provincie en Natuurmonumenten.

Overig

Er zijn geen instandhoudingsmaatregelen waarvan geen informatie beschikbaar is, nog niet zijn uitgevoerd of welke in uitvoering zijn en er waar op dit moment nog geen gegevens van bekend zijn.

4.3 Ecologische monitoring

Voor deze data-analyse is gekeken naar de habitatsoorten bever, noordse woelmuis, fint, rivierdonderpad, rivierprik en zeeprik, en naar de moerasbroedvogels blauwborst, bruine kiekendief en rietzanger. Van deze soorten is de bever nog niet opgenomen in het beheerplan, maar als concept opgenomen in het veegbesluit (Directie Natuur & Biodiversiteit, 2018). De status van deze soort is dan ook "ontwerp" (zie Tabel 4-6).

Tabel 4-7. Overzicht van soorten waarvoor een instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd in het Haringvliet (populatie, omvang leefgebied, kwaliteit leefgebied) en waarvoor aanvullende data nodig is voor de ecologische evaluatie. “=” betekent een behoudsdoelstelling en “>” betekent een uitbreidingsdoelstelling.

Groep	Cluster	Instandhoudingsdoelstelling	Status	ISHD-populatie	ISHD-omvang leefgebied	ISHD-kwaliteit leefgebied
Habitatsoorten	Zoogdieren	Bever	Ontwerp	=	=	=
		Noordse woelmuis	Definitief	>	>	>
	Vissen	Fint	Definitief	>	=	>
		Rivierdonderpad	Definitief	=	=	=
		Rivierprik	Definitief	>	=	>
		Zeeprik	Definitief	>	=	>
Broedvogels	Moerasbroedvogels	Blauwborst	Definitief	300 broedparen	=	=
		Bruine kiekendief	Definitief	20 broedparen	=	=
Niet-broedvogels	Roofvogels	Rietzanger	Definitief	420 broedparen	=	=

Voor geen van de doelsoorten van het Natura 2000-gebied Haringvliet is voldoende informatie beschikbaar voor een evaluatie van het beheerplan (Tabel 4-7). Dit is een direct gevolg van het feit dat er voor de beoordeling van de kwaliteit van het leefgebied van al deze soorten gebruik dient te worden gemaakt van een deskundigenoordeel. Dit deskundigenoordeel is nog niet uitgevoerd en daarom niet beschikbaar. Onder de tabel volgt een toelichting per soort. De volledige data-analyse is in tabelvorm aangeleverd bij deze rapportage (Bijlage A2). **De onderstaande resultaten zijn een samenvatting van hetgeen is opgenomen in Bijlage A2. Voor details wordt de lezer naar deze bijlage verwezen. Hierin is ook de beoordeling van de kwaliteit van informatie opgenomen.**

Tabel 4-8 Overzicht van beoordeling van informatie over de doelsoorten; A: informatie is beschikbaar en is voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, B: informatie is beschikbaar, maar is gedeeltelijk voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, C: geen informatie beschikbaar of onvoldoende voor een evaluatie van het beheerplan.

Nr.	Doelsoorten N2000 Haringvliet	Beschikbaarheid
1	Bever	C
2	Noordse woelmuis	B
3	Fint	B
4	Rivierdonderpad	B
5	Rivierprik	B
6	Zeeprik	B
7	Blauwborst	B
8	Bruine kiekendief	B
9	Rietzanger	B

4.3.1 Zoogdieren

De **bever** is aangewezen in het veegbesluit (Directie Natuur & Biodiversiteit, 2018) en is nog niet definitief opgenomen in het beheerplan. Er zijn geen definitieve doelen vastgesteld voor de omvang van de populatie, de omvang van het leefgebied en de kwaliteit van het leefgebied. Daarom zijn we voorlopig uitgegaan van een behoudsdoelstelling van deze doelen. Er is geen verantwoordelijke partij aangewezen voor de

monitoring van deze soort, er is geen gerichte monitoring en daarom zijn er geen gegevens beschikbaar om de doelen te toetsen. In 2017 is een rapport door de Zoogdiervereniging gepubliceerd waarbij een inschatting gemaakt is van het aantal burchten in het Haringvliet. In de periode 1994-2002 zijn geen burchten aangetroffen, van de periode 2003-2013 zijn geen gegevens, in 2014 werden 9 burchten gerapporteerd en in 2015 waren het er 12. Van de daadwerkelijke beheerplanperiode zijn dus geen gegevens. Mocht er toch besloten worden om te toetsen, dan zijn meldingen van bevers op waarneming.nl te gebruiken als indicatie, of kan het onderzoek uit het eerdergenoemde rapport herhaald worden. Zwemmende bevers en vraatsporen worden gemeld op waarneming.nl, maar op basis van deze incidentele meldingen valt geen analyse uit te voeren.

De noordse woelmuis heeft als instandhoudingsdoelen het uitbreiden van de populatie, de omvang en de kwaliteit van het leefgebied. In het beheerplan is opgenomen dat door een afname in natte rietlanden met enige dynamiek deze doelen niet automatisch worden gehaald. Daarom zijn er meerdere instandhoudingsmaatregelen opgenomen in het beheerplan. Er is gerichte monitoring uitgevoerd naar de noordse woelmuis in het Haringvliet in 2008 en 2014 met inloopvallen. Ook is er in 2015 extra onderzoek gedaan naar het voorkomen van de noordse woelmuis in een groter omliggend gebied. Sinds 2018 wordt gemonitord middels eDNA, waarbij in 1-km vakken monsters worden genomen om de aan- of afwezigheid van deze soort te beoordelen. De gegevens van 2018 zijn beschikbaar, de rest wordt verwacht in 2023. Op basis van eDNA data kunnen geen uitspraken worden gedaan van de populatiegrootte, dus deze doelstelling kan niet getoetst worden. De gegevens zeggen hooguit iets over de omvang van het leefgebied.

4.3.2 Vogels

In het Haringvliet zijn er doelstellingen voor drie moerasbroedvogels. Voor **blauwborst** en **rietzanger** dient een populatieomvang van respectievelijk 300 en 420 broedparen aanwezig te zijn in het gebied, en dienen de omvang en kwaliteit van het leefgebied te worden behouden. Voor beide soorten is geen volledig vlakdekkende monitoring in het gebied aanwezig. Sovon berekent aan de hand van een aantal representatieve telgebieden een index en trend voor het aantal broedparen van deze twee soorten. Dit wordt zo uitgevoerd omdat het volgens het bevoegd gezag goed genoeg gaat met deze soorten, en een vlakdekkende monitoring te kostbaar is. De omvang van de populatie kan dus niet getoetst worden, maar kan benaderd worden aan de hand van de index. Deze index is licht dalende voor de blauwborst tussen 2009 en 2020, de oorzaak hiervan is waarschijnlijk vegetatiesuccessie en toename van verruiging (Arts *et al.*, 2019). Voor rietzanger is de index juist stijgend,

Naast blauwborst en rietzanger zijn ook voor **bruine kiekendief** doelstellingen opgenomen in het beheerplan: 20 broedparen en behoud van omvang en kwaliteit van het leefgebied. Het aantal broedparen wordt door Sovon gemonitord, gegevens zijn beschikbaar tot het broedseizoen van 2020. Gegevens van het broedseizoen van 2021 worden in de zomer van 2022 geleverd. Gegevens gaan terug tot 1980, waarbij enkele jaren missen. Op basis van de beschikbare gegevens kan de populatie-omvang getoetst worden. Omvang van het leefgebied kan beoordeeld worden aan de hand van geomorfologische kaarten. De kwaliteit van het leefgebied dient beoordeeld te worden door een deskundige. Dit is tot nu toe nog niet uitgevoerd.

4.3.3 Vissen

Er zijn vier vissoorten die als habitatsoorten zijn opgenomen in het beheerplan: de **fint**, de **rivierdonderpad**, de **rivierprik** en de **zeeprik**. Voor rivierdonderpad geldt een behoud van de populatie, omvang en kwaliteit van leefgebied. Voor fint, rivierprik en zeeprik geldt een toename in de populatieomvang, een behoud van de omvang van het leefgebied en een verbetering van de kwaliteit van het leefgebied. Deze vier soorten zijn (zeer) zeldzaam en worden nauwelijks aangetroffen met de conventionele monitoring.

Vanuit de Kaderrichtlijn Water (KRW) wordt er op twee manieren een visstandmonitoring uitgevoerd: de actieve monitoring en de passieve monitoring. De actieve monitoring bestaat uit een meetnet van 19 locaties die in maart en oktober met de boomkor worden bemonsterd. De passieve monitoring bestaat uit een meetnet van 7 locaties waar fuiken worden geplaatst, die 12 weken in het voorjaar en 12 weken in het najaar wekelijks worden geleegd. Boomkormonitoring is geschikt om een representatieve meting van bodemgebonden vissen te doen, fuikmonitoring vangt meer pelagische vissoorten. De vier soorten worden nauwelijks aangetroffen tijdens deze monitoringsinspanningen, maar deze datasets zijn adequaat om de populatieomvang mee te beoordelen. Alternatief zijn er in het kader van het Kierbesluit meerdere onderzoeken naar de visgemeenschap gedaan in de periode 2016-2022. Dit zijn "Een Zegen in de Delta" van RAVON (geen van de doelsoorten gevonden in 2018 en 2019), "Vismigratie via de Haringvlietsluizen" van ATKB (aan de zeezijde zijn in 2020 25 zeeprikken gevangen), en extra actieve monitoring in 2016 en 2018 door ATKB (geen van de doelsoorten aangetroffen). Deze rapportages geven dus extra informatie maar dit zijn grotendeels nulwaarnemingen. De omvang van het leefgebied in het Haringvliet van deze vier vissoorten ligt vast, dit zijn de waterlijnen van het Haringvliet. De kwaliteit van het leefgebied wordt vastgesteld aan de hand van een deskundigenoordeel, dat nog gemaakt dient te worden.

4.3.4 Habitattypen

Het inventariseren van data over habitattypen is geen onderdeel van de huidige opdracht. Echter is de wens uitgesproken door de opdrachtgever om dit onderwerp kort toe te lichten in de rapporten, zie Tekst box 4-1.

Tekst box 4-1 Habitattypen en vegetatiekarteringen

Habitattypen en vegetatiekarteringen

Het proces rond de vegetatiekartering is niet goed op gang gekomen. Het is van belang om een gezamenlijke werkwijze voor het opstellen van de vegetatiekartering vast te stellen. In de eindrapportage zal hier nader op ingegaan worden.

5 Resultaten procesevaluatie

In dit hoofdstuk is een vergelijking gemaakt tussen het beschreven proces in de verschillende uitvoeringsplannen en de uitwerking in de praktijk in het kader van de uitvoering van organisatie en coördinatie, uitvoering van de instandhoudingsmaatregelen, monitoring, toezicht en handhaving en communicatie van de uitvoering van Natura 2000-beheer. Om deze vergelijking te maken hebben interviews plaatsgevonden met verschillende betrokken partijen zoals RWS, OZHZ, Provincie Zuid-Holland, Waterschap Hollandse Delta en Staatsbosbeheer. Daarnaast zijn aanbevelingen gedaan voor het verbeteren van de uitvoering in de praktijk.

In Tabel 5-1 is een overzicht opgenomen van het aantal geïnterviewde personen per organisatie en onderwerp.

Tabel 5-1. Overzicht van het aantal geïnterviewde personen voor de procesevaluatie

Organisatie	Aantal geïnterviewde personen	Geïnterviewd in relatie tot onderwerp
Provincie Zuid-Holland	1	Organisatie, instandhoudingsmaatregelen, menselijke activiteiten en communicatie
RWS	2	Organisatie, instandhoudingsmaatregelen, menselijke activiteiten en communicatie
OZHZ	1	Handhaving, menselijke activiteiten en communicatie
Waterschap Hollandse Delta	3	Menselijke activiteiten, handhaving en communicatie
Staatsbosbeheer	1	Handhaving, instandhoudingsmaatregelen en communicatie

5.1 Organisatie en coördinatie van de uitvoering

In deze paragraaf is in het kader van organisatie en coördinatie van de uitvoering van het Natura 2000-beheer een vergelijking gemaakt tussen het beschreven proces in de uitvoeringsplannen en de uitwerking in de praktijk.

Uitvoeringsplan en uitwerking in de praktijk

Het uitvoeringsplan maakt de belangrijkste acties en afspraken met betrekking tot de uitvoering van de maatregelen, monitoring, handhaving en communicatie inzichtelijk. Ook wordt ingegaan op de wijze waarop de verschillende partijen samenwerken om deze acties en afspraken ten uitvoer te brengen. De belangrijkste afspraken rondom de uitvoering van het beheerplan zijn weergegeven in onderstaande tabel. Ook is weergegeven of deze acties zijn uitgevoerd.

Tabel 5-2. Overzicht van afspraken in het kader van de uitvoering van het beheerplan.

Afspraken	Uitgevoerd (ja/nee); toelichting
RWS ziet als voortouwnemer toe op de uitvoering van de afspraken uit het beheerplan.	Deels. RWS WNZ heeft beperkt regie gevoerd op het beheerplanproces. De verschillende partijen zijn aan de slag gegaan en indien er issues ontstonden is er overleg geweest. Dat overleg is gecoördineerd door RWS.
In de eerste drie jaar zal er op ambtelijk niveau (Overleg Bevoegd Gezag) tenminste halfjaarlijks voortgangs- en afstemmingsoverleg zijn tussen de bevoegde gezagen, zowel op de afzonderlijke onderdelen (handhaving, monitoring,	Ja, dit heeft plaatsgevonden.

communicatie, realisatie van maatregelen) als op het geheel en de samenhang.	
Jaarlijks wordt een jaarrapportage opgesteld om de voortgang van het afgelopen jaar te beschrijven en vooruit te blikken op het volgende jaar. Bestuurlijk wordt de jaarrapportage en de vooruitblik (inclusief eventuele aanpassingen in de financiële afspraken) jaarlijks vastgesteld in de BOND (of de opvolger daarvan).	Nee, dit is niet uitgevoerd. RWS geeft aan dat dit deels vanwege drukte en een gebrek aan capaciteit was en deels omdat er geen behoefte was aan de rapportages. Er is nooit naar gevraagd.
Voor het gebied Deltawateren is de interactie met het grote aantal stakeholders van belang. Daartoe wordt zowel op operationeel- als bestuurlijk niveau regelmatig overleg gevoerd. Het voorstel is om een maatschappelijk overleg in te richten om allerlei zaken omtrent het beheerplan te bespreken met de vertegenwoordigers van de bevoegde gezagen. Bestuurlijk overleg met de stakeholders zal tenminste een maal per jaar worden gepland; op initiatief van partijen kan tussentijds overleg worden belegd.	Nee, dit is niet uitgevoerd. RWS geeft aan dat dit waarschijnlijk door een gebrek aan animo was. Er is gebeld met verschillende partijen om na te vragen of een overleg nodig was, hierbij werd aangegeven dat het niet nodig werd gevonden.
Na 3 jaar uitvoering zal een tussentijdse evaluatie worden opgesteld op basis waarvan ook de bestuurders tussentijds zullen worden geïnformeerd. Mocht het wenselijk zijn om de bevoegde gezagen op bestuurlijk niveau op enig ander moment tussentijds te informeren of raadplegen, dan neemt RWS daartoe het initiatief. De evaluatie als voorbereiding op een tweede uitvoeringsperiode wordt door voortouwnemer RWS geïnitieerd.	Nee, dit is niet uitgevoerd. RWS geeft aan dat dit komt door een capaciteitsgebrek en omdat een periode van 3 jaar te kort was voor een evaluatie. Veel maatregelen waren na 3 jaar nog niet uitgevoerd. RWS geeft aan dat een evaluatie na 5 jaar beter zou zijn.

Sinds het ingaan van het beheerplan was er sprake van een capaciteitsprobleem. Hierdoor was het lastig de afspraken goed uit te voeren. Een suggestie van Provincie Zuid-Holland is om een uitvoeringsteam van RWS aan te stellen die het voortouw neemt. Een andere suggestie betreft het kritisch kijken naar de overlegstructuur. Tijdens de beheerplanperiode dient gekeken te worden waar behoefte aan is, in plaats van tevoren het aantal overleggen al vast te leggen. Staatsbosbeheer is tevreden over de organisatie en coördinatie van de uitvoering.

Aanbevelingen

Aanbevolen wordt om voor het volgende beheerplan een concreter en meer uitgewerkt uitvoeringsplan op te stellen. Door werksessies te organiseren met de uitvoerende organisaties kunnen de belangrijkste issues besproken worden en kunnen duidelijke afspraken worden gemaakt over wie wat doet en op welke manier. Door het uitvoeringsplan samen met de mensen die in het veld de uitvoering doen wordt het een praktisch en uitvoerbaar plan. Er moet iemand worden aangesteld die overkoepelend het toezicht bewaart. RWS zou daarbij regelmatig contact moeten hebben met het bevoegd gezag over de stand van zaken.

5.2 Uitvoering van instandhoudingsmaatregelen

Instandhoudingsmaatregelen en uitwerking in de praktijk

In deze paragraaf is in het kader van de instandhoudingsmaatregelen een vergelijking gemaakt tussen het beschreven proces in de beheerplannen en de uitvoering in de praktijk. Om deze vergelijking te maken hebben interviews plaatsgevonden met de verschillende betrokken partijen (zie Tabel 5-1). Ten slotte zijn aanbevelingen gedaan voor het proces rondom de uitvoer van de instandhoudingsmaatregelen.

Alle 23 instandhoudingsmaatregelen zijn uitgevoerd. RWS geeft aan dat het proces rondom de uitvoering van de maatregelen goed ging. Alle partijen waren op de hoogte van hun taken en maatregelen en voerden deze uit. Wel wordt aangegeven dat het beter is om tussendoor te evalueren of de maatregelen effect hebben. Daarnaast moet volgens RWS de koppeling tussen de instandhoudingsmaatregelen en aan welke soorten deze bijdragen verbeterd worden.

Provincie Zuid-Holland geeft aan graag meer structureel contact te hebben met RWS over de uitvoering van de instandhoudingsmaatregelen.

Aanbevelingen

Het uitvoeren van de maatregelen dient beter bijgehouden te worden, inclusief de resultaten van de uitgevoerde maatregelen. Daarnaast moet de koppeling tussen de instandhoudingsmaatregelen en de instandhoudingsdoelstellingen waar deze aan bijdragen duidelijk zijn voor de belanghebbende partijen.

5.3 Uitvoering van de monitoring

In deze paragraaf is in het kader van monitoring een vergelijking gemaakt tussen het beschreven proces in het monitoringsplan en de uitwerking in de praktijk. De paragraaf is opgedeeld in de monitoring van menselijke activiteiten en ecologische monitoring. Monitoring van instandhoudingsmaatregelen is hierboven toelicht.

5.3.1 Menselijke activiteiten

Monitoringsplan en uitwerking in de praktijk

Het monitoringsplan maakt de belangrijkste acties en afspraken in het kader van monitoring inzichtelijk. In het monitoringsplan is opgenomen dat de uitvoering van de voorgenomen mitigerende maatregelen wordt gemonitord door de partij die de maatregel neemt. Elke beheerder is verantwoordelijk voor monitoring in het eigen beheergebied. Aan het einde van de beheerplanperiode dient door de terreinbeheerders verslag worden gedaan bij Provincie Zuid-Holland. De monitoring van de uitvoering en effecten van de mitigerende maatregelen verloopt vergelijkbaar met de monitoring van de instandhoudingsmaatregelen. De belangrijkste afspraken rondom monitoring zijn weergegeven in onderstaande tabel. Ook is weergegeven of deze afspraken zijn uitgevoerd.

Tabel 5-3. Overzicht van afspraken in het kader van de uitvoering monitoring.

Afspraken	Uitgevoerd (ja/nee); toelichting
Inzicht in gebruik en/of activiteiten in relatie tot de staat van instandhouding verkrijgen	Nee, dit is niet uitgevoerd. Er heeft geen structurele monitoring plaatsgevonden. De afspraak in het monitoringsplan is vaag gebleven en geen van de partijen voelde zich verantwoordelijk voor het oppakken van de monitoring.
De uitvoering van de voorgenomen maatregelen wordt gemonitord door de partij die de maatregel neemt. Elke beheerder is verantwoordelijk voor monitoring in het eigen beheergebied. Aan het einde van de beheerplanperiode wordt hiervan door de terreinbeheerders verslag gedaan bij de Provincie Zuid-Holland.	Er vindt deels monitoring plaats. Er wordt nu beperkt gekeken of ISHM het geschikte effect hebben. Sommige soorten en/of maatregelen zijn moeilijk om te monitoren. Voor vissen is het bijvoorbeeld moeilijk te monitoren of een maatregel ter plekke een positief effect heeft gehad, dus wordt er op een globale manier gemonitord. Natuurmonumenten monitort wel de beheermaatregelen. Er vindt geen monitoring plaats van mitigerende maatregelen. De provincie heeft geen compleet overzicht.
De uitvoerende instantie rapporteert over de voortgang en de monitoringgegevens over de instandhoudingsdoelstellingen worden benut om de effectiviteit te bewaken.	Nee, de monitoring die plaatsvindt wordt niet structureel gerapporteerd. Wel zijn er zijn jaarlijks rapportages van Delta Milieu Projecten, maar daarin wordt geen link gelegd tussen de aantallen en het behalen van de instandhoudingsdoelstelling.

Menselijke activiteiten

Het naleven van de voorwaarden in vergunningen wordt niet structureel gemonitord. Alleen ingrepen die als belangrijk worden gezien worden gecontroleerd. Bij overtredingen wordt er gehandhaafd. Menselijke activiteiten worden slecht gemonitord.

Uitvoering van maatregelen

Vanwege een tekort aan tijd en budget heeft geen structurele monitoring van de uitvoering van maatregelen in relatie tot de staat van instandhouding plaatsgevonden.

Aanbevelingen

Er wordt aanbevolen om meer tijd en geld vrij te maken voor structurele monitoring van menselijke activiteiten in relatie tot de staat van instandhouding. Vooral het naleven van de mitigerende maatregelen rondom recreatie is belangrijk om te monitoren. Er zijn bijvoorbeeld erg veel overtredingen met betrekking tot recreatie. Negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen zijn niet uitgesloten, maar vanwege een gebrek aan monitoring is het lastig aan te tonen of menselijke activiteiten hiervan de oorzaak zijn. Ook dient vastgelegd te worden of er bijvoorbeeld een toename is van de activiteiten tijdens de beheerplanperiode.

Om voldoende informatie te verzamelen voor een evaluatie dient de monitoring voor het volgende beheerplan sterk verbeterd te worden. Aanbevolen wordt om in het monitoringsplan concreet uit te werken wat er moet worden gemonitord, op welke manier en door wie. Het plan dient te worden opgesteld samen met de partijen die de monitoring zullen uitvoeren, zodat er commitment is bij alle partijen. Een jaarlijkse rapportage van de monitoringsresultaten geeft grip op de monitoring en maakt het ook mogelijk om de vinger aan de pols te houden en een tussentijdse evaluatie uit te voeren.

5.3.2 Ecologische monitoring

In deze paragraaf is specifiek gekeken naar de uitvoering van de ecologische monitoring van bever, noordse woelmuis, fint, rivierdonderpad, rivierprik, zeeprik, blauwborst, bruine kiekendief en rietzanger.

Monitoringsplan en uitwerking in de praktijk

Van deze soorten is de bever in het veegbesluit (Directie Natuur & Biodiversiteit, 2018) opgenomen als concept, de andere soorten zijn in het originele beheerplan opgenomen. Omdat de bever als ontwerp is opgenomen, is er geen gerichte monitoring in het Haringvliet. Hierdoor kunnen populatiedoelen niet getoetst worden. Door beheerders is gemeld dat het goed gaat met de bever en dat er veel vraatsporen en zwemmende bevers worden gemeld.

Van de noordse woelmuis zijn op het moment van schrijven weinig gegevens beschikbaar. Er zijn loopval-onderzoeken gedaan in 2008 en 2014, en in een groter gebied in 2015. Tijdens de beheerplanperiode (2016-2021) is overgegaan naar een nieuwe monitoringsaanpak waarbij slechts de aan- en afwezigheid in vakken wordt onderzocht middels eDNA. Hiervan zijn op het moment van schrijven enkel de gegevens van 2018 beschikbaar, de rest van de gegevens worden in 2023 verwacht. Door de switch naar eDNA er geen gegevens over de populatieomvang in de beheerplanperiode, maar wel over het leefgebied. De populatieomvang kan dus niet getoetst worden.

De vissoorten fint, rivierdonderpad, rivierprik en zeeprik komen hooguit incidenteel voor in het Haringvliet. Zowel met de standaard monitoringsinspanningen als met de extra monitoring in het kader van het Kierbesluit Haringvliet zijn ze in de afgelopen jaren amper aangetroffen. Trekvissen worden amper aangetroffen in de actieve (standaard-) monitoring met de boomkor, de kans dat ze worden gevonden met fuiken is groter. Doordat deze passieve fuikmonitoring al enkele jaren niet meer wordt uitgevoerd, is de trefkans voor deze doelsoorten lager.

Voor de vogels blauwborst en rietzanger zijn geen exacte aantallen beschikbaar, wel trends die gebaseerd zijn op representatieve telgebieden. Hierdoor kunnen populatiedoelstellingen lastig getoetst worden, maar kan er wel iets gezegd worden over trendontwikkeling. Voor de broedvogel bruine kiekendief zijn wel tellingen beschikbaar. Hiervoor kunnen populatiedoelstellingen wel worden getoetst.

Aanbevelingen

Voor het volgende deel van de beheerplannen is het verstandig om af te wegen of het toetsen aan de populatiedoelstellingen noodzakelijk is. Voor de bovengenoemde soorten is er enkel voldoende informatie beschikbaar voor de vissoorten en bruine kiekendief. Als dit noodzakelijk is dient er extra monitoring ingericht te worden voor bever en noordse woelmuis, en waarschijnlijk ook voor blauwborst en rietzanger.

5.4 Uitvoering van toezicht/naleving en handhaving

In deze paragraaf is in het kader van toezicht en handhaving een vergelijking gemaakt tussen het beschreven proces in het handhavingsplan (2015), de handhavingsuitvoeringsplannen (2017-2019, 2020, en 2021, die van 2015-2016 en 2016-2017 zijn niet meer op te vragen) en de uitwerking in de praktijk.

Handhavingsplan en handhavingsuitvoeringsplannen en uitwerking in de praktijk

Het handhavingsplan en de handhavingsuitvoeringsplannen maken de belangrijkste acties en afspraken in het kader van toezicht en handhaving inzichtelijk. De belangrijkste afspraken rondom toezicht en handhaving zijn weergegeven in onderstaande tabel. Ook is weergegeven of deze afspraken zijn uitgevoerd.

Tabel 5-4. Afspraken in het kader van handhaving.

Afspraken	Uitgevoerd (ja/nee); toelichting
De deelnemende organisaties die verantwoordelijk of medeverantwoordelijk zijn voor de uitvoering vormen een (ambtelijke) Regiegroep. De Regiegroep staat onder voorzitterschap van de RWS-projectleider. De regiegroep stelt jaarlijks een jaarprogramma handhaving vast, waarin een gezamenlijke strategie wordt geformuleerd, prioriteiten worden gesteld en de benodigde capaciteit wordt vastgelegd. De Regiegroep natuurhandhaving vindt twee keer per jaar plaats.	Ja, de jaarprogramma's worden jaarlijks opgesteld en de overleggen vinden plaats.
Jaarlijks worden twee bijeenkomsten gepland voor het platform groene handhaving om kennis en ervaringen uit te wisselen. De deelnemers zijn de OZHZ, TBO's, Waterschap Hollandse Delta, Maatschappelijke organisaties en gemeenten.	Ja, deze vinden plaats.
Voor het toezicht op de afgegeven vergunningen in het kader van de Nbw is opgenomen dat de vergunningen tenminste één keer per jaar worden gecontroleerd op naleving van de voorschriften door het bevoegd gezag, de provincies.	Ja, dit wordt gedaan.
Toezicht vanaf water en land in hoogseizoen (maart t/m september) 4 keer per week, in laagseizoen (oktober t/m maart) 2 keer per week	Nee. Vanwege tekort aan personeel worden deze aantallen niet gehaald. Er zijn te weinig handhavers beschikbaar.
Toezicht vanuit de lucht door RWS 1 keer per maand	Deels. Er wordt af en toe gekeken vanuit de lucht, maar niet specifiek op Natura 2000-gebieden.
Object gebonden toezicht 1 keer per jaar per vergunning	Ja, dit wordt gedaan.
In de voorbereiding op het nieuwe jaarprogramma worden jaarlijks voortgangsrapportages opgesteld. Successen en knelpunten in de handhaving komen naar voren en vormen een basis om het jaarprogramma en zo nodig het handhavingsplan bij te stellen.	Ja, deze worden opgesteld en zijn beschikbaar via de OZHZ
In het kader van jacht en schadebestrijding, soortenbescherming, houtopstanden en gebiedsbescherming worden veel vergunningen en ontheffingen gecontroleerd. Van alle controlebezoeken wordt een bezoekrapport opgesteld en opgeslagen in het zaaksysteem Squit. Waarschuwingen en processenverbaal worden geregistreerd in BRS.	Ja, dit wordt gedaan. Informatie over aantallen is beschikbaar via de OZHZ. Gedetailleerde informatie kan vanwege privacy niet worden gedeeld.
Gedurende de uitvoeringsperiode wordt een inventarisatie van bestaande borden gedaan: waar staan ze, wat is de inhoud en wanneer zijn ze aan vervanging toe. Waar staan ze nog niet en zijn ze wel nodig? Dit gaat via de bevoegde gezagen,	Ja, dit wordt geïnventariseerd en uitgezet door OZHZ.

terreinbeheerders en sectoren (via klankbordgroepen). Het streven is om zoveel mogelijk uniformiteit in de borden aan te brengen en te zorgen voor een duidelijke boodschap.

Er is tijdens de beheerplanperiode gehandhaafd maar niet alle afgesproken handhavingsacties zijn uitgevoerd omdat er in de praktijk soms te weinig mensen en/of financiële middelen beschikbaar waren bij de verschillende handhavende organisaties. Uit de interviews blijkt dat de samenwerking tussen de verschillende handhavingspartijen op zich goed verloopt maar dat een betere organisatie en coördinatie gewenst is zodat er sneller en op een gestructureerde manier ingegrepen kan worden waar nodig.

In de eerste jaren van het beheerplan was het voor de omgevingsdiensten moeilijker om te handhaven op overtredingen van met name mitigerende maatregelen. De regels waren onvoldoende kenbaar gemaakt waardoor de juridische borging onder druk stond. Rijkswaterstaat heeft vervolgens een folder opgesteld met de spelregels in het gebied die actief wordt uitgedeeld in havens en tijdens controles door de omgevingsdienst OZH, sportvisserijcontroleurs en BOA's van de TBO's.

Aanbevelingen

Het opstellen, uitvoeren en evalueren van de eerste beheerplannen is een belangrijk leerproces geweest dat meegenomen zal moeten worden in het volgende traject van het opstellen van de nieuwe beheerplannen. Specifiek voor de uitvoering van de handhavingsplannen, betekent dit, dat bij voorbaat een goede inschatting gemaakt zal moeten worden van alle benodigde handhavingsacties (incl. prioritering) en van de benodigde middelen en mensen die werkelijk ingezet gaan worden in de uitvoering van de handhavingsacties. Vervolgens zullen de afspraken omtrent de uitvoering van alle handhavingsacties vastgelegd moeten worden in de uitvoeringsprogramma's van alle betreffende handhavende organisaties na afstemming onderling.

Aanbevolen wordt om voor het volgende beheerplan meer te investeren in preventie, pro-actie en zelfregulering.

5.5 Uitvoering van de communicatie

In deze paragraaf is in het kader van communicatie een vergelijking gemaakt tussen het beschreven proces in het communicatieplan en de uitwerking in de praktijk.

Communicatieplan en uitwerking in de praktijk

Het communicatieplan maakt de belangrijkste acties en afspraken in het kader van communicatie inzichtelijk. De belangrijkste afspraken rondom communicatie zijn weergegeven in onderstaande tabel. Ook is weergegeven of deze afspraken zijn uitgevoerd.

Tabel 5-5. Afspraken in het kader van communicatie

Afspraken	Uitgevoerd (ja/nee); toelichting
RWS stelt een communicatieregisseur aan. Deze regisseur houdt een communicatiekalender bij en is verantwoordelijk voor zaken als het onderhouden van contacten met partijen die een rol spelen bij communicatie en brengt deze met elkaar in gesprek, zorgt voor het actueel houden van de website over Deltawateren, foldermateriaal etc. en spreekt ook andere partijen hierop aan, en overlegt over het ontwikkelen van nieuwe communicatiemiddelen en bewaakt de voortgang en effectiviteit van de gezamenlijke communicatie-inspanningen.	Ja, dit is uitgevoerd. Er is een communicatieregisseur aangesteld in een later stadium van de beheerplanperiode. Hierdoor is deze rol wel gemist in de beginfase. Voor het overgrote deel van de tijd is er ook een communicatiekalender bijgehouden.

Er is een werkgroep bestaande uit (communicatie)medewerkers van partijen uit de BAND en de bevoegde gezagen die twee keer per jaar bijeen om concreet over de communicatie te praten.

Nee, dit is anders ingevuld door overleggen aan de hand van issues en een jaarlijks breed overleg in de vorm van een 'mini symposium'. In 2019 is het jaarlijkse overleg uitgesteld maar daarna niet meer georganiseerd onder andere vanwege corona.

RWS heeft een folder opgesteld met de spelregels in het gebied die actief wordt uitgedeeld in havens en tijdens controles door de OZHZ, sportvisserijcontroleurs en BOA's van de TBO's.

RWS geeft aan dat er behoefte is om meer contact te hebben met de OZHZ. Ook ontvangen zij graag structureel de jaarrapportages. Daarnaast geeft RWS aan dat de communicatie tussen het uitvoerings-team en handhavingsteam beter kan. Nu is er alleen contact met handhavers wanneer er een issue is. RWS zou het fijn vinden om structureel contact te hebben met handhavers die in het gebied komen. Het is lastig om contact te krijgen met LNV. Ook de provincie Zuid-Holland geeft aan dat het contact met LNV lastig is. Het contact tussen de provincie en OZHZ verloopt wel goed.

De provincie Zuid-Holland geeft aan dat er tijdens de overleggen ook besproken moet worden waarom de partijen samen komen en wat er met elkaar bereikt en gedaan kan worden voor de nieuwe beheerplannen. Ook is het belangrijk dat besproken wordt wat verbeterd kan worden en wat iedereen van elkaar verwacht.

OZHZ is tevreden met de samenwerking en communicatie tussen de verschillende partijen. De vergunningen worden door de OZHZ gecontroleerd. Voor verlening van de vergunningen heeft de ODH meestal contact met de OZHZ om de handhaafbaarheid van de vergunningen te bespreken. De OZHZ wordt aan de voorkant al betrokken. De samenwerking met de ODH is goed.

De communicatie met en voorlichting aan het publiek en gebruikers van het gebied vindt plaats indien er issues spelen. Als er bijvoorbeeld veel overtredingen zijn wordt er gekeken hoe dit verbeterd kan worden.

Tijdens de interviews is er met drie personen van Waterschap Hollandse Delta gesproken. Geen van deze personen was op de hoogte van het bestaan van een beheerplan. Ze geven aan dat de communicatie met RWS in betrekking tot het beheerplan daarom beter kan en ze willen graag op de hoogte gehouden worden van ontwikkelingen. Ze geven aan verder tevreden te zijn over de communicatie met zowel de verschillende betrokken partijen in het Natura 2000-gebied, als het publiek.

Staatsbosbeheer geeft aan tevreden te zijn over de communicatie. Wel was het volgens hen beter geweest om het beheerplan eerder te evalueren. Als er nu sprake blijkt van een verstorende activiteit mag er vanwege het huidige beheerplan nog 6 jaar mee worden doorgegaan.

Aanbevelingen

Aanbevolen wordt om het communicatieplan voor het volgende beheerplan te richten op twee punten: communicatie met en voorlichting aan het publiek en de gebruikers van het gebied én de communicatie tussen de verschillende bevoegde gezagen en beheerders van het gebied. Daarbij dienen er voor beide richtingen concrete afspraken en acties opgenomen te worden over de doelstelling van de communicatie en welke communicatie er plaats moet vinden, wanneer, hoe en door wie. Dit communicatieplan dient te worden opgesteld met alle bevoegde gezagen en beheerders zodat er commitment ontstaat voor de uitvoering. Een jaarlijkse rapportage van de communicatieactiviteiten en de knelpunten geeft grip op de communicatie en maakt het ook mogelijk om de vinger aan de pols te houden en een tussentijdse evaluatie uit te voeren. De communicatieregisseur dient voldoende tijd te hebben om het geheel aan te sturen en te faciliteren.

5.6 Vergunningverlening Wnb

LNV

Alle tot nu toe verleende vergunningen in het kader van de Wnb zijn vergund door LNV.

Binnen LNV worden vergunningen niet als dossiers behandeld, maar worden deze individueel opgepakt op het moment dat de aanvraag binnenkomt. Zodoende wordt er per aanvraag beoordeeld of er een vergunning verleend kan worden. Een consequentie kan zijn dat er geen totaaloverzicht is van de al vergunde activiteiten en de mogelijke cumulatieve effecten in een Natura 2000-gebied. In het interview werd aangegeven dat de beheerplannen alleen worden geraadpleegd als er in een aanvraag wordt gerefereerd naar vrijstellingsvoorwaarden die in het beheerplan zijn opgenomen.

Daarnaast wordt aangegeven dat de Handreiking Beheer en Onderhoud⁴ en de beheerplannen niet goed op elkaar zijn afgestemd. Bijvoorbeeld in het beheerplan staan activiteiten die vrijgesteld zijn onder voorwaarden, maar die ook onder de Handreiking Beheer en Onderhoud vallen. Door deze twee documenten op elkaar af te stemmen kan er verwarring en extra werk worden voorkomen.

Op de vraag of dat de huidige beheerplannen werkbaar zijn met de betrekking tot de vrijstellingen kon LNV geen antwoord geven, aangezien de ervaren mensen te druk of vertrokken zijn.

Aanbevelingen

- Het afstemmen van de Handreiking Beheer en Onderhoud op de beheerplannen. De afstemming kan op twee manieren plaatsvinden, waarbij een belangrijk uitgangspunt is dat de beheerplannen leidend zijn:
  - 1.) In de beheerplannen opnemen dat er een Handreiking Beheer en Onderhoud bestaat en gebruikt kan worden mits het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen en de afspraken niet in gevaar komen.
  - 2.) De Handreiking Beheer en Onderhoud aanpassen, zodat het voldoet aan de instandhoudingsdoelstellingen en afspraken in de beheerplannen.
- Er wordt geadviseerd om bij LNV de vergunningaanvragen als dossier te behandelen en een coördinator/verantwoordelijke persoon per gebied aan te stellen. De huidige werkwijze is dat een vergunningaanvraag individueel opgepakt wordt en terecht komt bij diegene die tijd heeft. Door de vergunningen op een individuele basis te behandelen is er geen zicht op de ontwikkelingen en knelpunten die in een Natura 2000-gebied spelen. De consequentie is dat er vergunningen verleend worden voor activiteiten die het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen onder druk zetten.

ODH

In het kader van het Droomfonds zijn er 16 vergunningen verleend door ODH in de periode 2016 – heden. Hiervoor zijn er 8 vergunningen verleend in het kader van natuurontwikkeling en herinrichting van natuur, 3 in het kader van recreatie, 4 in het kader van zowel natuurontwikkeling als recreatie en 1 voor het realiseren van een vaarverbinding voor de waterbus. Er is op het moment van schrijven geen informatie beschikbaar vanuit ODH hoe het proces van vergunningsverlening uitgevoerd wordt.

⁴ <https://unievannwaterschappen.nl/wp-content/uploads/2021/03/Bijlage-2-Ontwikkelingen-stikstofproblematiek.pdf>

5.7 Overzicht aanbevelingen

In Tabel 5-3 is een samenvatting gegeven van de aanbevelingen voor de verschillende onderwerpen die beschreven zijn in dit hoofdstuk.

Tabel 5-3. Samenvatting van de aanbevelingen ten aanzien van de procesevaluatie per onderwerp.

Onderwerp	Aanbevelingen
Organisatie en coördinatie van de uitvoering	Het opstellen van een concreter en meer uitgewerkt uitvoeringsplan voor het volgende beheerplan. Door werksessies te organiseren met de uitvoerende organisaties kunnen de belangrijkste issues besproken worden en kunnen duidelijke afspraken worden gemaakt over wie wat doet en op welke manier. Door het uitvoeringsplan samen met de mensen die in het veld de uitvoering doen wordt het een praktisch en uitvoerbaar plan. Er moet iemand worden aangesteld die overkoepelend het toezicht bewaart. RWS zou daarbij regelmatig contact moeten hebben met het bevoegd gezag over de stand van zaken.
Uitvoering instandhoudingsmaatregelen	Het uitvoeren van de maatregelen dient beter bijgehouden te worden, inclusief de resultaten van de uitgevoerde maatregelen. Daarnaast moet de koppeling tussen de instandhoudingsmaatregelen en de instandhoudingsdoelstellingen waar deze aan bijdragen duidelijk zijn voor de belanghebbende partijen.
Uitvoering van de monitoring (menselijke activiteiten)	Er wordt aanbevolen om meer tijd en geld vrij te maken voor structurele monitoring van menselijke activiteiten in relatie tot de staat van instandhouding. Vooral het naleven van de mitigerende maatregelen rondom recreatie is belangrijk om te monitoren. Negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen zijn niet uitgesloten, maar vanwege een gebrek aan monitoring is het lastig aan te tonen of menselijke activiteiten hiervan de oorzaak zijn. Ook dient vastgelegd te worden of er bijvoorbeeld een toename is van de activiteiten tijdens de beheerplanperiode.
Uitvoering van de monitoring (menselijke activiteiten)	Aanbevolen wordt om in het monitoringsplan concreet uit te werken wat er moet worden gemonitord, op welke manier en door wie. Het plan dient te worden opgesteld samen met de partijen die de monitoring zullen uitvoeren, zodat er commitment is bij alle partijen. Een jaarlijkse rapportage van de monitoringsresultaten geeft grip op de monitoring en maakt het ook mogelijk om de vinger aan de pols te houden en een tussentijdse evaluatie uit te voeren.
Uitvoering van de monitoring (ecologie)	Voor het volgende deel van de beheerplannen is het verstandig om af te wegen of het toetsen aan de populatiedoelstellingen noodzakelijk is. Voor de bovengenoemde soorten is er enkel voldoende informatie beschikbaar voor de vissoorten en bruine kiekendief. Als dit noodzakelijk is dient er extra monitoring ingericht te worden voor bever en noordse woelmuis, en waarschijnlijk ook voor blauwborst en rietzanger.
Uitvoering en toezicht/naleving handhaving	Het opstellen, uitvoeren en evalueren van de eerste beheerplannen is een belangrijk leerproces geweest dat meegenomen zal moeten worden in het volgende traject van het opstellen van de nieuwe beheerplannen. Specifiek voor de uitvoering van de handavingsplannen, betekent dit, dat bij voorbaat een goede inschatting gemaakt zal moeten worden van alle benodigde handavingsacties (incl. prioritering) en van de benodigde middelen en mensen die werkelijk ingezet gaan worden in de uitvoering van de handavingsacties. Vervolgens zullen de afspraken omtrent de uitvoering van alle handavingsacties vastgelegd moeten worden in de uitvoeringsprogramma's van alle betreffende handhavende organisaties na afstemming onderling. Aanbevolen wordt om voor het volgende beheerplan meer te investeren in preventie, pro-actie en zelfregulering.
Uitvoering communicatie	Aanbevolen wordt om het communicatieplan voor het volgende beheerplan te richten op twee punten: communicatie met en voorlichting aan het publiek en de gebruikers van het gebied én de communicatie tussen de verschillende bevoegde gezagen en beheerders van het gebied. Daarbij dienen er voor beide richtingen concrete afspraken en acties opgenomen te worden over de doelstelling van de communicatie en welke communicatie er plaats moet vinden, wanneer, hoe en door wie. Dit communicatieplan dient te worden opgesteld met alle bevoegde gezagen en beheerders zodat er commitment ontstaat voor de uitvoering. Een jaarlijkse rapportage van de communicatieactiviteiten en de knelpunten geeft grip op de communicatie en maakt het ook mogelijk om de vinger aan de pols te

	houden en een tussentijdse evaluatie uit te voeren. De communicatieregisseur dient voldoende tijd te hebben om het geheel aan te sturen en te faciliteren.
Vergunningverlening (LNV)	Het afstemmen van de Handreiking Beheer en Onderhoud op de beheerplannen. De afstemming kan op twee manieren plaatsvinden, waarbij een belangrijk uitgangspunt is dat de beheerplannen leidend zijn: 1. In de beheerplannen opnemen dat er een Handreiking Beheer en Onderhoud bestaat en gebruikt kan worden mits het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen en de afspraken niet in gevaar komen. 2. De Handreiking Beheer en Onderhoud aanpassen, zodat het voldoet aan de instandhoudingsdoelstellingen en afspraken in de beheerplannen.
Vergunningverlening (LNV)	Er wordt geadviseerd om bij LNV de vergunningaanvragen als dossier te behandelen en een coördinator/verantwoordelijke persoon per gebied aan te stellen. De huidige werkwijze is dat een vergunningaanvraag individueel opgepakt wordt en terecht komt bij diegene die tijd heeft. Door de vergunningen op een individuele basis te behandelen is er geen zicht op de ontwikkelingen en knelpunten die in een Natura 2000-gebied spelen. De consequentie is dat er vergunningen verleend worden voor activiteiten die het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen onder druk zetten.

6 Literatuurlijst

Arts, F.A., M.S.J. Hoekstein, J.W. Vergeer, A. van Kleunen & R. Noordhuis, 2019. Negatieve trends watervogels Natura 2000 Haringvliet en Grevelingen. Delta Project Management Rapportnr. 2019-01. DPM, Vlissingen.

Directie Natuur & Biodiversiteit. (2018). *Ontwerp-wijzigingsbesluit Habitatrichtlijngebieden; vanwege aanwezige waarden*. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

https://www.natura2000.nl/sites/default/files/TIL/Veegbesluit/WEB_Ontwerp-wijzigingsbesluit%20Habitatrichtlijngebieden.pdf

Rijkswaterstaat (2010). *Monitoringsplan Oosterschelde 2010-2020*. Rijkswaterstaat Ministerie van Verkeer en Waterstaat.

Rijkswaterstaat (2015a). *Handhaving in de Deltawateren: Toezicht- en handhavingsplan Deltawateren*. Rijkswaterstaat Ministerie van Infrastructuur en Milieu.

Rijkswaterstaat (2015b). *Uitvoeringsplan Natura 2000 Beheerplan Deltawateren*. Rijkswaterstaat Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Rijkswaterstaat. (2016a). *Natura 2000 Deltawateren: Beheerplan 2016-2022*. Rijkswaterstaat Ministerie van Infrastructuur en Milieu.

Rijkswaterstaat (2016b). *Communicatie in de Deltawateren: Communicatieplan Deltawateren*. Rijkswaterstaat Zee en Delta

Toezichtkringen Natuurhandhaving (e.d.). *Handhaving uitvoering programma 2017 - 2019 groene handhaving*. Samenwerkingsverband Toezichtkringen Natuurhandhaving Zeeland

Toezichtkringen Natuurhandhaving (2019). *Handhaving uitvoering programma 2020 handhaving groene wetten: Prioriteit voor Biodiversiteit*. Samenwerkingsverband Toezichtkringen Natuurhandhaving Zeeland

Toezichtkringen Natuurhandhaving (2021). *Handhaving Uitvoering Programma 2021: Prioriteit voor Biodiversiteit*. Samenwerkingsverband Toezichtkringen Natuurhandhaving Zeeland

A1 Benaderde partijen en personen, logboek en protocol

Benaderde partijen en personen/logboek

Zie Box voor het logboek met benaderde partijen en personen gedurende deze Tranche. Dit logboek bevat alle contactmomenten met betrokkenen van de Natura 2000-gebieden Oosterschelde en Veerse Meer. Vaak zijn tijdens de contacten en gesprekken beide gebieden behandeld.

Protocol

In deze paragraaf staat beschreven welke stappen er zijn genomen wanneer het eerste mailcontact met gerichte vragen aan informatiehouders (zie 3.1.1 Voorbereiding) niet de gewenste informatie oplevert.

1. Wanneer **1 week** na het versturen van het informatieverzoek zoals beschreven in paragraaf 3.2 geen reactie is ontvangen, is er gebeld met de informatiehouder om te vragen of deze de mail kan beantwoorden.
2. Wanneer de informatiehouder niet opneemt, is zijn/haar voicemail ingesproken met de volgende boodschap:

“Goedemorgen/middag, met ..... van Royal HaskoningDHV/Bureau Waardenbrug. In opdracht van RWS zijn wij samen met Royal HaskoningDHV/Bureau Waardenburg bezig de data-inventarisatie en procesevaluatie van de negen Natura 2000 gebieden in de Zuid Westelijke Delta. In het kader van dit project heb ik een aantal vragen voor u. Deze vragen heb ik u in de mail van Datum + Exact tijdstip gesteld. Hierop heb ik tot op heden nog geen antwoord ontvangen. Kunt u mij spoedig voorzien van antwoorden op deze vragen, of eventueel doorverwijzen naar de juiste informatiehouder? Ik zie uw reactie graag tegemoet. Einde bericht.”

Direct na het inspreken van de voicemail is er ook een e-mail naar deze persoon verstuurd. Hierbij is de eerst verzonden e-mail aangevuld met de volgende tekst:

“Beste .....,

Zojuist heb ik u geprobeerd telefonisch te bereiken over onderstaande e-mail.

Kunt u mij spoedig voorzien van antwoorden op deze vragen, of eventueel doorverwijzen naar de juiste informatiehouder?

U kunt mij bellen op: 06-nummer of op deze e-mail antwoorden.

Vriendelijke groet,

.....”

3. Wanneer er na 2 dagen geen telefonische reactie of via de mail binnen is gekomen, is er contact opgenomen met RWS om vervolgstappen te bespreken.

A2 Excel-tabellen met resultaten van data-inventarisatie

Zie Box (1.3 Informatiedossier) voor de tabellen met resultaten van de data-inventarisatie. Er is een tabel voor menselijke activiteiten, instandhoudingsmaatregelen en ecologische monitoringsgegevens.

Deze tabellen zijn qua formaat te groot om hier op te nemen en bevatten onder andere de volgende informatie:

- Gebruiksactiviteiten, instandhoudingsmaatregelen, habitatoort.
- Categorie zoals per het beheerplan (1, 2, 3, 4 of nee-lijst).
  - Vergunningen (cat. 3) en nee-lijst staan in aparte sheets.
- Benodigde informatie zoals per het beheerplan en/of monitoringsplan.
- Bevoegd Gezag.
- Informatiehouder en contactpersoon.
- Informatiebron.
- Beschikbaarheid van informatie, met toelichting.
- Kaartmateriaal, indien beschikbaar
- Vorm van informatie
- Kwaliteitsbeoordeling zoals per paragraaf 3.2
- Benodigde actie (advies/aanbeveling).

A3 Geografische locatiegegevens

Beschikbare geografische locatiegegevens (kaartmateriaal/GIS-data) voor bestaande (ongewijzigde en gewijzigde) en nieuwe menselijke activiteiten zijn opgenomen op Box.

Ten tijde van het schrijven van deze deelrapportage is deze informatie onvolledig om hiervan een goed overzicht te geven. Er is gedeeltelijke informatie aangeleverd, maar deze is niet altijd bruikbaar. Inmiddels is de data aangeleverd door RWS en kunnen de kaartmaterialen van nieuwe en gewijzigde menselijke activiteiten worden toegevoegd om de dataset up-to-date te krijgen. Zodra gereed, worden deze kaartmaterialen hier en/of in een geodatabase opgenomen.